

An Bhruiséil, 23.4.2018
COM(2018) 218 final

2018/0106 (COD)

Togra le haghaidh

TREOIR Ó PHARLAIMINT NA hEORPA AGUS ÓN gCOMHAIRLE

maidir le cosaint do dhaoine a thuairiscíonn sáruithe ar dhlí an Aontais

{SEC(2018) 198 final} - {SWD(2018) 116 final} - {SWD(2018) 117 final}

MEABHRÁN MÍNIÚCHÁIN

1. COMHTHÉACS AN TOGRA

• Forais agus cuspóirí an togra

Is féidir gníomhaíochtaí neamhdhleathacha agus mí-úsáid dlí tarlú in aon eagraíocht, bíodh sé príobháideach nó poiblí, mór nó beag. Is féidir leo go leor foirmeacha a ghlacadh, mar shampla éilliú nó calaois, míchleachtas nó faillí. Agus más rud é nach dtugtar aghaidh orthu, is féidir leo díobháil thromchúiseach a dhéanamh do leas an phobail uaireanta. Is minic gurb iad daoine a oibríonn le heagraíocht nó a bhíonn i dteagmháil léi ina ngníomhaíochtaí oibre na daoine is túisce ar an eolas faoi na himeachtaí sin agus tá siad, mar sin, i staid phribhléide chun iad siúd ar féidir leo aghaidh a thabhairt ar an bhfadhb a chur ar an eolas.

Sceithirí, .i. daoine a thuairiscíonn (laistigh den eagraíocht lena mbaineann nó d'údarás lasmuigh) nó a nochtann faisnéis (don phobal) maidir le héagóir a fhaightear i gcomhthéacs oibre, a chabhraíonn le damáiste a chosc agus bagairt nó dochar a bhrath ar mhaithe le leas an phobail a d'fhéadfadh a bheith i bhfolach ar shlí eile. Mar sin féin, déantar iad a dhíspreagadh go minic ó thuairisciú a dhéanamh ar a n-imní mar gheall ar eagla a bheith orthu roimh fhrithbheart. Ar na cúiseanna seo, aithnítear níos mó anois ar an leibhéal Eorpach¹ agus ar leibhéal idirnáisiúnta² a thábhachtaí atá cosaint éifeachtach do sceithirí ar mhaithe le leas an phobail a chosaint.

Ardaíonn easpa cosanta éifeachtaí sceithire breis imní faoina thionchair dhiúltacha ar shaoirse tuairimí a nochtadh agus saoirse na meán, atá cumhdaithe in Airteagal 11 den Chairt um Chearta Bunúsacha AE ('an Chairt'). Léirigh pléití ag an dara Comhlabhairt Bhliantúil ar Chearta Bunúsacha ar 'Imlheánachas agus Daonlathas na Meán', arna eagrú ag an gCoimisiún i mí na Samhna 2016, go bhfuil sé riachtanach go gcuirfí cosaint ar fáil do sceithirí mar fhoinsí faisnéise d'iriseoirí chun a ról 'faire' a chomhlíonadh san iriseoireacht imscrúdaithe.³

D'fhéadfadh easpa cosanta éifeachtaí do sceithirí dochar a dhéanamh freisin do chur chun feidhme dlí an Aontais. I dteannta bealaí eile chun fianaise a bhailiú⁴, is bealach é an sceithireacht chun córais forfheidhmithe náisiúnta agus AE a bheathú le faisnéis a thugann brath, imscrúdú agus ionchúiseamh éifeacht i leith sárúithe ar rialacha an Aontais.

Tá an chosaint atá ar fáil do sceithirí faoi láthair ar fud AE ilroinnte⁵. D'fhéadfadh sé go mbeadh tionchar diúltach ag baint le heaspa cosanta do sceithirí i mBallstát ar fheidhmiú bheartais AE sa Bhallstát sin, ach d'fhéadfadh tionchair dhiúltacha a bheith aige freisin ar Bhallstáit eile. Ar leibhéal AE, ní chuirtear cosaint do sceithirí ar fáil ach amháin in earnálacha ar leith agus ar leibhéil éagsúla⁶. Ciallaíonn an t-ilroinnt seo agus na bearnaí sin, maidir le go leor cásanna, nach bhfuil sceithirí cosanta i gceart i gcoinne frithbhirt. I gcás nach mbraitheann sceithirí féideartha sábháilte chun teacht chun cinn leis an bhfaisnéis atá

¹ Féach moladh Chomhairle na hEorpa CM / Rec(2014)7 an 30 Aibreán 2014 maidir le cosaint do sceithirí; Rún 2171 (2017) de Thionól Parlaiminte Chomhairle na hEorpa an 27 Meitheamh 2017.

² Leagtar amach caighdeán um chosaint do sceithirí in ionstraimí agus treoirlínte idirnáisiúnta amhail Coinbhinsiún na Náisiún Aontaithe i gcoinne Éillithe 2004, inar páirtithe iad na Ballstáit uile chomh maith le AE; Plean Gníomhaíochta Frith-Éillithe an G20; tuarascáil an ECFE i mí Márta 2016: *Committing to Effective Whistleblower Protection* [tiomantas chun cosaint éifeachtach an Sceithire a sholáthar do sceithirí].

³ http://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2016-50/2016-fundamental-colloquium-conclusions_40602.pdf

⁴ Amhail meicníochtaí gearán agus iniúchtaí reachtúla.

⁵ Le tuilleadh faisnéise a fháil féach faoin bhfocal 'Fochuideachta'.

⁶ Le tuilleadh faisnéise a fháil faoi na focail 'Comhsheasmhacht le forálacha beartais atá ann cheana'.

acu, is ionann sin agus tearcthuairisciú agus dá bhrí sin 'deiseanna caillte' chun sárú ar dhlí an Aontais a chosc agus a bhrath a d'fhéadfadh dochar tromchúiseach a dhéanamh do leas an phobail.

Is féidir teacht ar tháscairí maidir le méid an tearcthuairiscithe ag sceithirí ó shuirbhéanna amhail an Eorabharaiméadar Speisialta 2017 ar éilliú⁷: Léirigh 81 % de na hEorpaigh nár thuairiscigh siad éilliú a bhrath siad nó a chonaic siad. Creideann 85 % de na freagróirí ar chomhairliúchán poiblí 2017 a rinne an Coimisiún gur an-annamh nó gur annamh a thuariscíonn oibrithe faoi inní i leith bagartha nó díobhála don phobal mar gheall ar eagla a bheith orthu roimh iarmhairtí dlí agus airgeadais⁸. Ag léiriú drochthionchair ar fheidhmiú cuí an mhargaidh aonair, i staidéar a rinneadh don Choimisiún in 2017⁹ measadh caillteanas na mbuntáistí féideartha mar gheall ar easpa cosanta do sceithirí, sa soláthar poiblí amháin, a bheith idir EUR 5.8 go EUR 9.6 billiún gach bliain don AE ina iomláine.

Chun aghaidh a thabhairt ar an ilroinnt seo cosanta ar fud AE, tá institiúidí AE agus go leor páirtithe leasmhara ag iarraidh gníomhú ar leibhéal AE. I rún Pharlaimint na hEorpa an 24 Deireadh Fómhair 2017 maidir le 'Bearta dlíthiúla chun sceithirí a ghníomhaíonn ar mhaithe le leas an phobail a chosaint' agus i rún an 20 Eanáir 2017 maidir le ról sceithirí i gcosaint leasanna airgeadais AE¹⁰, iarradh ar an gCoimisiún togra reachtach cothrománach a chur i láthair chun ardleibhéal cosanta a ráthú do sceithirí san AE, san earnáil phoiblí agus san earnáil phríobháideach, chomh maith le hinstitiúidí náisiúnta agus AE. Spreag an Chomhairle don Choimisiún iniúchadh a dhéanamh ar an bhféidearthacht maidir le gníomhaíocht amach anseo ar leibhéal AE ina Conclúidí maidir le trédhearcacht cánach an 11 Deireadh Fómhair 2016¹¹. Tá eagraíochtaí na sochaí sibhialta agus ceardchumann¹² tar éis a bheith ag iarraidh go seasta le haghaidh reachtaíochta ar fud AE maidir le cosaint do sceithirí a ghníomhaíonn ar mhaithe le leas an phobail.

Sa Teachtaireacht uaidh in 2016 dar teideal *EU Law: Better Results through Better Application* {Torthaí níos fearr trí bhíthin cur i bhfeidhm níos fearr}¹³, thug an Coimisiún le fios gur dúshlán é fós dlí AE a chur chun feidhme agus leag sé amach a thiomantas d'fhonn fócas níos fearr a leagan ar chur chun feidhme d'fhonn freastal ar an leas ginearálta. Go háirithe, léiríodh gur minic, nuair a thagann saincheistean chun tosaigh — tástáil astuithe carr, truailliú uisce, líonadh talún mídhleathach, sábháilteacht agus slándáil iompair — nach í easpa reachtaíochta AE an fhadhb ach is é sin nach bhfuil an dlí AE á chur i bhfeidhm go héifeachtach.

7

<http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/SPECIAL/surveyKy/2176>

8 http://ec.europa.eu/newsroom/just/item-detail.cfm?item_id=54254

9 Milieu (2017), ar 'Meastachán a dhéanamh ar na buntáistí eacnamaíocha a bhaineann le cosaint sceithire i soláthar poiblí' <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/8d5955bd-9378-11e7-b92d-01aa75ed71a1/language-en>

10 2016/2224(INI) <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2017-0402+0+DOC+XML+V0//EN> agus (2016/2055(INI) <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A8-2017-0004+0+DOC+XML+V0//EN> .

11 <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/10/11-ecofin-conclusions-tax-transparency/>

12 Amhail *Transparency International*, *Eurocadres*, Ceardchumann Seirbhísí Poiblí an Aontais agus an Chónaidhm Eorpach Iriseoirí.

13 C/2016/8600, IO C 18, lch. 10.

Ag teacht leis an tiomantas seo, tá sé mar aidhm ag an togra seo leas iomlán a bhaint as an gcumas a bhaineann le cosaint do sceithirí d'fhonn forfheidhmiú a neartú. Leagann sé amach sraith chothrom d'íoschaighdeáin choiteanna a sholáthraíonn cosaint láidir i gcoinne frithbheartais do sceithirí a thuairiscíonn ar sháruithe i réimsí sonracha beartais¹⁴ i gcás:

i) ní mór forfheidhmiú a neartú;

ii) is gné thábhachtach é tearcthuairsciú ag sceithirí a dhéanann difear d'fhorfheidhmiú; agus

iii) d'fhéadfadh go ndéanadh sáruithe ina leith díobháil thromchúiseach do leas an phobail.

- **Comhsheasmhacht le forálacha beartais atá sa réimse beartais cheana**

I roinnt réimsí beartais agus ionstraimí, d'admhaigh reachtóir AE cheana féin an luach a bhaineann le cosaint do sceithirí mar uirlis forfheidhmithe. Tá rialacha in ionstraimí éagsúla a dhéanann foráil — ar leibhéal éagsúla mionsonraithe — do bhealaí tuairiscithe agus cosaint do dhaoine a thuairiscíonn ar sháruithe ar rialacha a bhaineann le seirbhísí airgeadais, sábháilteacht iompair agus cosaint an chomhshaoil mar shampla.

Neartaíonn an togra an chosaint a ndéantar foráil di sna hionstraimí sin go léir: comhlánaíonn sé iad le rialacha agus cosaintí breise, á n-ailíniú le hardleibhéal cosanta, ag caomhnú a gcuid sainiúlachtaí freisin.

Chun a áirithiú go bhfuil raon feidhme na Treorach cothrom le dáta, tabharfaidh an Coimisiún aird ar leith ar an ngá a d'fhéadfadh a bheith ann forálacha a áireamh lena leasaítear an Iarscríbhinn in aon dlí de chuid an Aontais sa todhchaí ina bhfuil cosaint do sceithirí ábhartha agus féadfaidh sé cur le forfheidhmiú níos éifeachtaí. Breithneofar freisin an síneadh is féidir a chur le raon feidhme na Treorach chuig réimsí nó gníomhartha breise Aontais nuair a thuairiscíonn an Coimisiún maidir le cur i bhfeidhm na Treorach.

- **Comhsheasmhacht le beartais eile de chuid an Aontais**

Cuideoidh cosaint láidir do sceithirí mar mhodh chun forfheidhmiú dhlí an Aontais a neartú sna réimsí a thagann faoi raon feidhme an togra le tosaíochtaí reatha an Choimisiúin, go háirithe chun feidhmiú éifeachtach an mhargaidh aonair a áirithiú, lena n-áirítear feabhas a chur ar an timpeallacht ghnó, cothroime a mhéadú i gcánachas agus cearta saothair a chur chun cinn.

Cuideoidh tabhairt isteach rialacha láidre cosanta do sceithirí le buiséad an Aontais a chosaint agus chun an leibhéal cothrom imeartha a theastaíonn chun go bhfeidhmeoidh an margadh aonair i gceart agus chun go n-oibreoidh gnólachtaí i dtimpeallacht chothrom iomaíoch a áirithiú. Cuirfidh sé le héilliú a chosc agus a bhrath, a ghníomhaíonn mar dhraonadh ar fhás eacnamaíoch, trí éiginnteacht ghnó a chruthú, próisis a mhaolú agus costais bhreise a fhorchur. Feabhsóidh sé trédhearcacht ghnó, ag cur le straitéis AE maidir le maoiniú inbhuanaithe¹⁵. Tacaíonn sé tuilleadh le bearta an Choimisiúin chun cáin níos cothroime, níos trédhearcaí agus níos éifeachtaí san AE a áirithiú, mar atá leagtha amach sa Teachtaireacht lena freagraítear scannal Pháipéir Panama¹⁶. Go háirithe, comhlánaíonn sé tionscnaimh le déanaí atá dírithe ar bhuiséid náisiúnta a chosaint i gcoinne cleachtas cánach díobhálach¹⁷,

¹⁴ Mar atá liostaithe in Airteagal 1 den togra, le gníomhartha ábhartha á liostú san Iarscríbhinn freisin.

¹⁵ Mar atá leagtha amach sa Phlean Gníomhaíochta le haghaidh geilleagar níos glaise agus níos glaine https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/180308-action-plan-sustainable-growth_en.pdf

¹⁶ Teachtaireacht an 5 Iúil 2016 maidir le bearta breise chun trédhearcacht a fheabhsú agus maidir leis an gcomhrac in aghaidh imghabháil agus seachaint cánach, COM(2016) 451.

¹⁷ Treoir 2011/16/AE an 15 Feabhra 2011 maidir le comhar riaracháin i réimse an chánachais; Treoir (AE) 2016/1164 an 12 Iúil 2016 lena leagtar síos rialacha i gcoinne cleachtas seachanta cánach a théann i bhfeidhm go díreach ar fheidhmiú an mhargaidh inmheánaigh; Togra le haghaidh Treorach ón

chomh maith leis an neartú atá beartaithe ar na rialacha maidir le sciúradh airgid agus maoiniú sceimhlitheoireachta ¹⁸.

Méadóidh cosaint feabhsaithe do sceithirí leibhéal foriomlán na cosanta d'oibrithe, i gcomhréir le haidhmeanna Chólún Eorpach na gCearta Sóisialta¹⁹ agus go háirithe prionsabail 5 (dála oibre cothroma) agus 7b (cosaint i gcás dífhostaithe). Trí ardleibhéal cosanta comhchoiteann a chur ar fáil do dhaoine a fhaigheann an fhaisnéis a thuairiscíonn siad trína gcuid gníomhaíochtaí oibre (beag beann ar a gcineál) agus a théann i mbaol frithbhirt a bhaineann lena gcuid oibre cosnófar cearta na n-oibrithe sa chiall is leithne. Beidh tábhacht ar leith ag baint leis an gcosaint sin dóibh siúd a bhfuil caidrimh chugna orthu, chomh maith le daoine atá i gcásanna trasteorann.

Reáchtálfar na rialacha maidir le cosaint do sceithirí comhthreomhar leis an gcosaint atá ann cheana i réimse eile reachtaíochta AE: (i) ar chóir chomhionann, a dhéanann foráil ar chosaint i gcoinne íospártha mar fhreagra ar ghearán nó imeachtaí atá dírithe ar chomhlíonadh an phrionsabail seo²⁰ a fhorfheidhmiú agus (ii) maidir le cosaint i gcoinne ciapadh ag an obair²¹.

Tá an Treoir gan dochar don chosaint a thugtar d'fhostaithe nuair a thuairiscítear sáruithe ar fhostaíocht agus ar dhlí shóisialta an Aontais. Ritheann cosaint do sceithirí i gcomhthéacs oibre comhthreomhar leis an gcosaint atá ag oibrithe agus ionadaithe oibrithe faoi reachtaíocht fostaíochta AE atá ann cheana féin agus iad ag ardú ceisteanna maidir le comhlíonadh a gcuid fostaíochtaí. Maidir leis na rialacha maidir le sláinte agus sábháilteacht ag an obair, foráiltear le Creat-Treoir 89/391/CEE nach bhféadfadh oibrithe nó ionadaithe oibrithe a bheith faoi mhíbhuntáiste toisc go dtéann siad i gcomhairle nó go n-ardaíonn siad saincheisteanna leis an bhfostóir maidir le bearta chun guaiseacha a mhaolú nó chun foinsí contúirte a bhaint. Tá oibrithe agus a n-ionadaithe i dteideal ceisteanna a ardú leis na húdaráis náisiúnta inniúla má mheasann siad go bhfuil na bearta a glacadh agus na modhanna atá in úsáid ag an bhfostóir neamhleor chun sábháilteacht agus sláinte a áirithiú²². Cuireann an

gComhairle maidir le Comhbhonn Comhdhlúite don Cháin Chorporáide, COM/2016/0683 final — 2016/0336; Togra le haghaidh Treorach ón gComhairle maidir le Comhbhonn Comhdhlúite don Cháin Chorporáide, COM/2016/0685 final — 2016/0337.

¹⁸ Tograí le haghaidh Treorach lena leasaítear Treoir (AE) 2015/849 maidir le húsáid an chórais airgeadais a chosc chun críocha sciúradh airgid nó maoiniú sceimhlitheoireachta agus lena leasaítear Treoir 2009/101/CE, COM(2016) 450 final 2016/0208 (COD).

¹⁹ https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_en

²⁰ Treoir 2006/54/CE an 5 Iúil 2006 maidir le prionsabal na gcomhdheiseanna agus na córa comhionainne d'fhir agus do mhná i gcúrsaí fostaíochta agus slí bheatha (athmhúnlú); Treoir 2004/113/CE ón gComhairle an 13 Nollaig 2004 lena gcuirtear chun feidhme prionsabal na córa comhionainne d'fhir agus do mhná maidir le rochtain ar earraí agus seirbhísí agus soláthar earraí agus seirbhísí; Treoir 2000/78/CE ón gComhairle an 27 Samhain 2000 lena mbunaítear creat ginearálta maidir le cóir chomhionann i gcúrsaí fostaíochta agus slí bheatha; Treoir 2000/43/CE ón gComhairle an 29 Meitheamh 2000 lena gcuirtear chun feidhme prionsabal na córa comhionainne idir daoine gan spleáchas do thionscnamh ciníoch nó eitneach.

²¹ Treoir 89/391/CE an 12 Meitheamh 1989 maidir le bearta a thabhairt isteach chun feabhsuithe a spreagadh i sábháilteacht agus sláinte oibrithe ag an obair, IO L 183, 29.6.1989, lch. 1; Comhaontuithe creat uathrialacha arna síniú ag comhpháirtithe sóisialta na hEorpa, faoi seach, an 26 Aibreán 2007 maidir le ciapadh agus foréigean ag an obair agus an 8 Deireadh Fómhair 2004 maidir le strus a bhaineann leis an obair.

²² Treoir 89/391/ECC ón gComhairle an 12 Meitheamh 1989 maidir le bearta a thabhairt isteach chun feabhas a chur ar shábháilteacht agus sláinte oibrithe ag an obair, IO L 183, 29.6.1989, lch. 1 (Airteagal 11).

Coimisiún forfheidhmiú agus comhlíonadh níos fearr chun cinn leis an gcreat rialála AE atá ann cheana féin i réimse na sláinte agus na sábháilteachta ceirde²³.

Maidir le hinstiúidí agus comhlachtaí AE, tá cosaint do sceithirí ag baill foirne AE faoi na Rialacháin Foirne agus Coinníollacha Fostaíochta Sheirbhísigh Eile an Aontais Eorpaigh. Ó 2004, leasaíodh na Rialacháin Foirne le Rialachán (CE, Euratom) Uimh. 723/2004²⁴ *i.a.*, chun nósanna imeachta a chur i bhfeidhm chun aon chalaois, éilliú nó neamhrialtacht thromchúiseach a thuairisciú, agus cosaint a thabhairt d'fhoireann AE a thuairiscíonn ar sháruithe ó iarmhairtí díobhálacha.

Tá ról riachtanach, ilchumasach ag comhpháirtithe sóisialta i gcur chun feidhme rialacha maidir le cosaint do sceithirí. Beidh ionadaithe oibrithe neamhspleácha rithábhachtach chun sceithirí a chur chun cinn mar mheicníocht dea-rialachais. Is féidir le hidirphlé sóisialta a áirithiú go gcuirtear socruithe éifeachtacha tuairiscithe agus cosanta i bhfeidhm ag cur san áireamh réaltacht áiteanna oibre na hEorpa, riachtanais oibrithe agus gnólachtaí. Ba cheart dul i gcomhairle go hiomlán le hoibrithe agus a gceardchumainn maidir le nósanna imeachta inmheánacha atáthar ag á mbeartú d'fhonn sceithireacht a éascú; is féidir na nósanna imeachta sin a chaibidliú freisin i gcreat na gcomhaontuithe cómhargála. Ina theannta sin, is féidir le ceardchumainn gníomhú mar fhaighteoirí tuairiscí nó nochtuithe sceithirí agus tá feidhm lárnach acu maidir le comhairle agus tacaíocht a sholáthar do sceithirí (féideartha).

Mar fhocal scoir, cuideoidh an togra le cur chun feidhme éifeachtach raon beartas lárnach AE a neartú a bhfuil tionchar díreach acu ar chomhlánú an mhargaidh aonair, a bhaineann le sábháilteacht táirgí, sábháilteacht iompair, cosaint an chomhshaoil, sábháilteacht núicléach, sábháilteacht bia agus beatha, sláinte agus leas ainmhithe, sláinte phoiblí, cosaint tomhaltóirí, iomaíocht, cosaint príobháideachais agus sonraí pearsanta agus slándáil gréasán agus córas faisnéise.

2. BUNÚS DLÍ, COIMHDEACHT AGUS COMHRÉIREACHT

• Bunús dlí

Tá an togra bunaithe ar Airteagail 16, 33, 43, 50, 53 (1), 62, 91, 100, 103, 109, 114, 168, 169, 192, 207 agus 325 den Chonradh ar Fheidhmiú an Aontais Eorpaigh (CFAE) agus Airteagal 31 den Chonradh ag bunú an Chomhphobail Eorpaigh do Fhuinneamh Adamhach (Conradh Euratom). Foráiltear leis na hAirteagail sin don bhunús dlí chun forfheidhmiú dhlí an Aontais a fheabhsú:

- (i) trí fhorálacha nua a thabhairt isteach maidir le cosaint do sceithirí chun feidhmiú cuí an mhargaidh aonair a neartú, cur chun feidhme ceart beartas an Aontais a bhaineann le sábháilteacht táirgí, sábháilteacht iompair, cosaint an chomhshaoil, sábháilteacht núicléach, sábháilteacht bia agus beatha, sláinte agus leas ainmhithe, sláinte phoiblí, cosaint tomhaltóirí, cosaint príobháideachais agus sonraí pearsanta agus slándáil gréasán agus córas faisnéise, iomaíocht agus leasanna airgeadais an Aontais;

²³ Teachtaireacht ón gCoimisiún maidir le hobair níos sábháilte agus níos sláintiúla do chách – Nuachóiriú ar Reachtaíocht agus Beartas AE maidir le Sábháilteacht agus Sláinte Cheirde (COM(2017)12 final).

²⁴ Rialachán (CE, Euratom) Uimh. 723/2004 ón gComhairle an 22 Márta 2004 lena leasaítear Rialacháin Foirne oifigigh na gComhphobal Eorpach agus Coinníollacha Fostaíochta sheirbhísigh eile na gComhphobal Eorpach, IO L 124, 27.4.2004, lch. 1 (féach Airteagal 22 *bis*, *ter et quater*).

- (ii) a áirithiú go mbeidh ardchaighdeán maidir le cosaint do sceithirí in ionstraimí earnálach an Aontais ina bhfuil rialacha ábhartha ann cheana féin.

- **Coimhdeacht**

Ní féidir leis na Ballstáit an cuspóir a bhaint amach maidir le forfheidhmiú dhlí an Aontais a neartú trí chosaint do sceithirí agus iad ag feidhmiú ina n-aonar nó ar bhealach neamhchomhordaithe. Táthar ag súil go leanfar le cosaint ilroinnte ar leibhéal náisiúnta. Ciallaíonn sé sin freisin go bhfuil na tionchair dhiúltacha a bhaineann leis an ilroinnt sin ar fheidhmiú bheartais éagsúla AE laistigh de Bhallstáit aonair fós ann, ach chomh maith leis sin go bhfuil éifeachtaí iarmharta fós ann i mBallstáit eile.

Mar thoradh ar shárúithe ar rialacha soláthair phoiblí AE nó ar rialacha iomaíochta, cuirtear saobhadh ar iomaíocht sa mhargadh aonair, méadú ar chostais le haghaidh gnó a dhéanamh agus timpeallacht nach bhfuil chomh tarraingteach le haghaidh infheistíochta. Mar thoradh ar scéimeanna pleanála ionsaithí cánach tá iomaíocht chánach éagórach agus caillteanas ioncam cánach do na Ballstáit agus do bhuiséad AE. Is féidir rioscaí tromchúiseacha a théann thar theorainneacha náisiúnta a bheith ag éirí as sárúithe i réimsí a bhaineann le sábháilteacht táirgí, sábháilteacht iompair, cosaint an chomhshaoil, sábháilteacht núicléach, sábháilteacht bia agus beatha, sláinte agus leas ainmhithe, sláinte phoiblí, cosaint tomhaltóirí, cosaint príobháideachais agus sonraí pearsanta, agus slándáil gréasán agus córas faisnéise. Ar mhaithe le leasanna airgeadais an Aontais a chosaint, leagtar síos sa Chonradh in Airteagal 310(6) agus in Airteagal 325(1) agus (4) CFAE, an gá atá le gníomhaíocht reachtach an Aontais maidir le bearta coibhéiseacha agus coscacha a leagan síos chun iad a chosaint i gcoinne gníomhaíochtaí neamhdhleathacha.

Dá bhrí sin, tá sé soiléir nach féidir ach le gníomhaíocht reachtach ar leibhéal an Aontais amháin forfheidhmiú dhlí AE a fheabhsú trí íoschaighdeán comhchuibhithe a áirithiú maidir le cosaint do sceithirí. Thairis sin, ní féidir ach le gníomhaíocht AE foráil a dhéanamh do chomhleanúnachas agus rialacha earnálacha an Aontais atá ann cheana féin a ailíniú maidir le cosaint do sceithirí.

- **Comhréireacht**

Tá an togra comhréireach leis an gcuspoir forfheidhmiú dhlí an Aontais a neartú agus ní théann sé thar a bhfuil riachtanach chun é a bhaint amach.

Sa chéad áit, leagtar síos leis íoschaighdeán choiteanna chun daoine a thuairiscíonn sárúithe a chosaint sna réimsí a leanas amháin: i) is gá forfheidhmiú a fheabhsú; ii) is gné thábhachtach é an tearcthuairisciú ó sceithirí a imríonn tionchar ar fhorfheidhmiú agus iii) féadtar díobháil thromchúiseach a bheith ag sárúithe ar leas an phobail.

Díríonn sé dá bhrí sin ar réimsí a bhfuil gné shoiléir AE ag baint leo agus ar na cásanna is mó an tionchar ar fhorfheidhmiú.

Sa dara háit, ní leagann an togra síos ach íoschaighdeán cosanta, ag fágáil do na Ballstáit an fhéidearthacht forálacha a thabhairt isteach nó a choinneáil atá níos fabhraí maidir le cearta sceithirí.

Sa tríú háit, níl na costais cur chun feidhme (i.e. chun bealaí inmheánacha a bhunú) do ghnólachtaí meánmhéide suntasach, agus is cosúil go bhfuil na sochair a bhaineann le feidhmiú ghnó a mhéadú agus saobhadh a laghdú chun iomaíochta substaintiúil. Faoi réir eisceachtaí ar leith i réimse na seirbhísí airgeadais, is díolmhaithe go ginearálta iad cuideachtaí beaga agus micrea-chuideachtaí ón oibleagáid nósanna imeachta inmheánacha a bhunú chun tuairiscithe agus maidir le bearta leantacha ina leith. Meastar go bhfuil na costais a bhaineann le cur chun feidhme do na Ballstáit teoranta freisin, ós rud é go bhféadfaidh na

Ballstáit an oibleagáid nua a thrasú ar na struchtúir atá ann cheana féin atá bunaithe ar an gcreat dlí eanála reatha.

- **An rogha ionstraime**

I gcomhréir le prionsabal na comhréireachta, is í an Treoir íosta comhchuibhithe an ionstraim iomchuí chun leas a bhaint as cumas féideartha na sceithireachta mar chuid d'fhorfheidhmiú dhlí an Aontais.

3. **TORTHAÍ Ó MHEASTÓIREACHTAÍ EX POST²⁵, Ó CHOMHAIRLIÚCHÁIN LEIS NA PÁIRTITHE LEASMHARA AGUS Ó MHEASÚNUITHE TIONCHAIR**

- **Comhairliúcháin leis na páirtithe leasmhara**

Tógann an togra ar thorthaí na hoibre fairsinge comhairliúcháin a rinne an Coimisiún le linn 2017, i bhfoirm comhairliúchán poiblí oscailte 12 sheachtain, a luadh thuas, trí chomhairliúchán spriocdhírithe ar pháirtithe leasmhara ar líne, dhá cheardlann le saineolaithe na mBallstát agus ceardlann le saineolaithe acadúla agus abhcóideachta²⁶.

Fuair an Coimisiún 5 707 freagra don chomhairliúchán poiblí. Díobh seo, tháinig 97% (5 516) ó fhreagróirí a ghlac páirt mar dhaoine príobháideacha. Tháinig an 3% eile ó fhreagróirí ag gníomhú thar ceann eagraíochta (191 fhreagra²⁷). Tháinig dhá thríán de na freagróirí go léir (daoine aonair agus eagraíochtaí) ón nGearmáin agus ón bhFrainc (43 % agus 23 % faoi seach), b'ionann freagraí ón Spáinn agus 7 % den iomlán, an Iodáil 5 % agus an Bheilg 5 % den iomlán agus an Ostair 6 %. Tháinig na freagraí eile ó thíortha éagsúla ar fud na mBallstát eile.

D'aontaigh beagnach gach freagróir (99.4%) gur cheart sceithirí a chosaint agus léirigh 96% tacaíocht an-láidir le haghaidh íoschaighdeáin atá ceangailteach ó thaobh dlí a leagan síos maidir le cosaint do sceithirí i ndlí an Aontais. Is iad a leanas na ceithre phríomhréimse ina bhfuil gá le cosaint do sceithirí, de réir na bhfreagróirí: (i) an comhrac i gcoinne na calaoise agus an éillithe (95 % de na freagróirí); (ii) an comhrac i gcoinne imghabhála cánach agus seachaint cánach (93% de na freagróirí); (iii) cosaint an chomhshaoil (93 % de na freagróirí); agus (iv) sláinte agus sábháilteacht an phobail a chosaint (92% de na freagróirí).

Sna ceardlanna a d'eagraigh an Coimisiún agus mar fhreagra ar an gcomhairliúchán poiblí, d'ardaigh cúpla Ballstát an pointe go gcaithfeadh tionscnamh reachtach AE urram a thabhairt do phrionsabal na coimhdeachta.

- **Bailiú agus úsáid saineolais**

Rinne staidéar seachtrach²⁸ a choimisiúnú chun tionchar agus sochair chainníochtúla agus cháilíochtúla a mheas maidir le cosaint do sceithirí a chur chun feidhme i réimsí éagsúla ina gcuimsítear dlí an Aontais agus an dlí náisiúnta. Rinneadh anailís ar an staidéar seo agus chuir

²⁵ Ní bhaineann le hábhar.

²⁶ Féach Iarscríbhinn 2 den Mheasúnú Tionchair le haghaidh tuilleadh sonraí.

²⁷ Ba eagraíochtaí neamhrialtasacha iad níos mó ná an ceathrú cuid (26 %) de na 191 eagraíocht a bhí rannpháirteach, ba chumainn ghnó iad 22%; Ceardchumainn 19%; Fiontair 13% agus údaráis phoiblí 7%.

²⁸ Féach Iarscríbhinn 13 a ghabhann leis an Measúnú Tionchair do thuarascáil an staidéir. In Iarscríbhinn 14, is féidir teacht ar mhodhanna, thoimhdí, fhoinsí agus cháilíochtaí don mheasúnú tionchair chomh maith le figiúirí de réir tíre don mheasúnú ar roghanna.

sé fianaise ar fáil a chuidigh leis an sainmhíniú ar an bhfadhb agus leis an measúnú ar na roghanna a bhreithnigh an Coimisiún.

- **Measúnú tionchair**

Rinneadh measúnú tionchair don togra seo. D'eisigh an Bord Grinnscrúdú Rialála ('an Bord') tuairim dhiúltach an chéad uair le tuairimí mionsonraithe an 26 Eanáir 2018.

Ar an 5 Márta, d'eisigh an Bord tuairim dhearfach²⁹ le cúpla trácht ar an leagan athbhreithnithe den mheasúnú tionchair a cuireadh isteach ar an 15 Feabhra, a cuireadh san áireamh sa tuarascáil chríochnaitheach ar an measúnú tionchair³⁰.

Rinneadh ceithre rogha beartais a mheas taobh leis an gcás bunlíne (*i.e. an status quo* a choimeád) agus caitheadh dhá rogha amach.

Is iad a leanas an dá rogha a caitheadh amach: (i) tionscnamh reachtach bunaithe ar Airteagal 50(2)(g) CFAE maidir le sláine na hearnála príobháidí a fheabhsú trí íoschaighdeán a thabhairt isteach d'fhonn bealaí tuairiscithe a bhunú, agus (ii) tionscnamh reachtach bunaithe ar Airteagal 153(1)(a) agus (b) CFAE maidir leis an timpeallacht oibre a fheabhsú chun sláinte agus sábháilteacht oibrithe a chosaint agus maidir le dálaí oibre.

Sa chéad chás, ní ligfeadh an bunús dlí an earnáil phoiblí a chumhdach, agus bheadh infhaighteacht agus ceapadh bealaí tuairiscithe seachtracha (*i.e. do na húdaráis inniúla*) agus infhaighteacht agus cineálacha cosanta do sceithirí i gcoinne frithbhirt fágtha de rogha dhlíthe na mBallstát.

Sa dara cás, bheadh raon feidhme pearsanta na Treorach teoranta d'fhostaithe, ag fágáil cineálacha eile sceithirí féideartha gan chosaint, amhail daoine féinfhostaithe, conraitheoirí srl., a fhéadtar a bheith tábhachtach de réir na fianaise atá ar fáil agus de réir caighdeán idirnáisiúnta maidir le bagairtí nó díobháil a nochtadh ar mhaithe le leas an phobail agus a bhfuil cosaint de dhíth orthu sin freisin i gcoinne frithbhirt. Bheadh an raon feidhme teoranta ina bhearna mhór maidir le cosaint do sceithirí ar leibhéal AE agus, trí chatagóirí rithábhachtacha de sceithirí féideartha a eisiamh ó chosaint, bheadh éifeachtúlacht theoranta ag tionscnamh den sórt sin maidir le forfheidhmiú dhlí an Aontais a fheabhsú. Ní dhéanfaí an chosaint phearsanta theoranta a chúiteamh ag cosaint níos fairsinge, toisc nach dtabharfadh an bunús dlí aon chosaint bhreise i gcomparáid leis na roghanna beartais a coinníodh. Fairis sin, bheadh síneadh na cosanta d'fhonn cásanna nach bhfuil aon ghné trasteorann nó aon éifeacht iarmharta i gceist a áirithiú, i gcás nach bhfuil aon cheangal le dlí an Aontais nó le leasanna airgeadais AE, ina idirghabháil rialála AE forleathan — agus dá bhrí sin costasach go leor.

Ba iad a leanas na roghanna beartais a ndearnadh scrúdú orthu: i) Moladh ón gCoimisiún a thugann treoir do na Ballstáit maidir le príomhghnéithe a bhaineann le cosaint do sceithirí a chomhlánaítear le bearta tionlacain chun tacú le húdaráis náisiúnta; ii) Treoir a thugann isteach cosaint do sceithirí i réimse leasanna airgeadais an Aontais arna comhlánú ag Teachtaireacht lena leagtar amach creat beartais ar leibhéal AE, lena n-áirítear bearta chun tacú le húdaráis náisiúnta; iii) Treoir a thugann isteach cosaint do sceithirí i réimsí sonracha (lena n-áirítear leasanna airgeadais an Aontais) i gcás ina bhfuil gá aghaidh a thabhairt ar thearcthuairisciú ó sceithirí d'fhonn cur i bhfeidhm dhlí an Aontais a fheabhsú, mar de dheasca sáruihte leanfadh díobháil thromchúiseach do leas an phobail; iv) Treoir mar fho-alt iii) arna comhlánú ag Teachtaireacht mar fho-alt ii).

²⁹ SEC(2018) 198.

³⁰ SWD(2018) 116.

Is é an dara ceann an rogha a roghnaíodh don togra seo. Tá tionscnamh reachtach a bhfuil raon chomh leathan ag baint leis oiriúnach chun aghaidh a thabhairt ar an ilroinnt atá ann faoi láthair agus deimhneacht dhlíthiúil a fheabhsú chun aghaidh a thabhairt go héifeachtach ar thearchtuairisciú agus forfheidhmiú dhlí an Aontais a fheabhsú sna réimsí go léir a shainaithnítear, i gcás ina bhféadfadh sárúithe díobháil thromchúiseach a dhéanamh do leas an phobail. Cuirfidh an Teachtaireacht a ghabhann leis, lena leagtar amach bearta breise atá beartaithe ag an gCoimisiún agus dea-chleachtais a fhéadfar a ghlacadh ar leibhéal na mBallstát rannchuidiú le cosaint éifeachtach do sceithirí a áirithiú.

Beidh sochair eacnamaíocha, sochaíocha agus comhshaoil ag an rogha thosaíochta. Tabharfaidh sé tacaíocht d'údaráis náisiúnta ina n-iarrachtaí chun calaois agus éilliú ar bhuiséad AE a bhrath agus a chosc (meastar go bhfuil an riosca reatha maidir le caillteanas ioncaim idir EUR 179 billiún agus EUR 256 billiún in aghaidh na bliana). I réimsí eile den mhargadh aonair, amhail i soláthar poiblí, meastar go mbeidh na sochair sa réimse idir EUR 5.8 go EUR 9.6 billiún in aghaidh na bliana don AE ina iomláine. Tacóidh an rogha thosaíochta go héifeachtach leis an gcomhrac i gcoinne seachaint cánach as a dtagann cailliúint ioncam cánach ó bhrabús a aistriú do Bhallstáit agus don AE, measta a bheith ag thart ar EUR 50-70 billiún in aghaidh na bliana. Cuirfidh tabhairt isteach cosaint láidir do sceithirí feabhas ar dhálaí oibre 40% d'fhoireann oibre AE nach bhfuil cosanta faoi láthair ó bhearta i gcoinne frithbhirt agus méadóidh sé an leibhéal cosanta do beagnach 20% d'fhoireann oibre AE. Feabhsóidh sé ionracas agus trédhearcacht na hearnála príobháidí agus poiblí, rannchuideoidh sé le hiomaíocht chothrom agus le cothrom na féinne sa mhargadh aonair.

Táthar ag súil go mbeidh EUR 204.9 de chostais cur chun feidhme na hearnála poiblí mar chostais aonuaire agus EUR 319.9 milliún mar chostais oibríochta bliantúla. Maidir leis an earnáil phríobháideach (cuideachtaí meánmhéide agus móra) táthar ag súil go mbeidh EUR 542.9 milliún ar na costais iomlána réamh-mheasta mar chostais aonuaire agus EUR 1 016.6 milliún mar chostais oibríochta bliantúla. Is iad na costais iomlána don earnáil phoiblí agus phríobháideach araon ná EUR 747.8 milliún mar chostais aonuaire agus EUR 1 336.6 milliún mar chostais oibríochta bliantúla.

• **Oiriúnacht rialála agus simpliú**

D'fhonn méid na ngnólachtaí príobháideacha a chur san áireamh, mar phrionsabal ginearálta, díolmhaíonn an togra cuideachtaí beaga agus micrea-chuideachtaí ón oibleagáid nósanna imeachta inmheánacha a bhunú chun tuairiscithe. Féadfaidh daoine tuairiscithe atá ag obair i ngnólachtaí den sórt sin tuairisciú go seachtrach chuig údaráis náisiúnta inniúla. Ní bhaineann an díolúine ginearálta le cuideachtaí beaga agus micrea-chuideachtaí atá ag feidhmiú i réimse na seirbhísí airgeadais. Beidh sé de d'oibleagáid ar gach cuideachta den sórt sin bealaí tuairiscithe inmheánacha a bhunú, i gcomhréir leis na hoibleagáidí reatha atá leagtha síos ag reachtaíocht seirbhísí airgeadais an Aontais. Costais an-bheaga a bhaineann leis na cuideachtaí sin (costas báite) ós rud é go bhfuil oibleagáid orthu cheana féin bealaí tuairiscithe inmheánacha a bhunú faoi rialacha an Aontais atá ann cheana. Féadfaidh na Ballstáit, tar éis measúnú riosca iomchuí, a cheangal ar chuideachtaí beaga in earnálacha ar leith bealaí tuairiscithe inmheánacha a bhunú, más gá, de réir a gcuid anailíse féin agus riachtanais náisiúnta. Cuirfear san áireamh sa mheasúnú riosca cineál sonrach na hearnála agus measúnú a dhéanamh ar na rioscaí agus an gá atá leis an oibleagáid a bhunú chun bealaí inmheánacha a bhunú. Ní costais shuntasacha iad na costais do ghnólachtaí meánmhéide a bhfuil oibleagáid orthu bealaí tuairiscithe inmheánacha a bhunú. Is éard a bheidh sna meánchostais i ngach fiontar meánmhéide ná: meánchostas cur chun feidhme aon uaire a mheastar ag EUR 1,374

agus meánchostas bliantúil oibríochta measta ag EUR 1,054.6 in aghaidh na bliana. Ní bhaineann díolúine ghinearálta cuideachtaí beaga agus micrea-chuideachtaí le cuideachtaí atá ag feidhmiú i réimse na seirbhísí airgeadais nó atá leochaileach i leith sciúradh airgid nó maoiniú sceimhlitheoireachta.

- **Ceartha bunúsacha**

Agus an leibhéal cosanta do sceithirí a mhéadú, beidh tionchar dearfach ag an togra ar chearta bunúsacha, go háirithe:

- i) Saoirse tuairimí a nochtadh agus ceart faisnéise (Airteagal 11 den Chairt): Déanann easpa cosanta do sceithirí i gcoinne frithbhirt difear do shaoirse daoine aonair tuairimí a nochtadh chomh maith le ceart an phobail chun rochtain a fháil ar fhaisnéis agus saoirse na meán. Trí chosaint do sceithirí a neartú agus na coinníollacha maidir leis an gcosaint sin a shoiléiriú freisin nuair a nochtann siad faisnéis don phobal, spreagfar agus cumasófar an sceithireacht do na meáin ina theannta sin.
- (ii) An ceart chun dálaí oibre atá cóir agus díreach (Airteagal 30 agus Airteagal 31 den Chairt): déanfar leibhéal níos airde de chosaint do sceithirí a dhaingniú trí bhealaí tuairiscithe a bhunú agus cosaint a fheabhsú i gcoinne frithbhirt sa chomhthéacs oibre.
- (iii) Beidh tionchar dearfach ar an gceart chun saol príobháideach a urramú, cosaint sonraí pearsanta, cúram sláinte, cosaint an chomhshaoil, cosaint tomhaltóirí, (faoi seach, Airteagail 7, 8, 35, 37 agus 38 den Chairt), agus prionsabal ginearálta an dea-riaracháin (Airteagal 41) chomh fada agus a mhéadóidh an togra ar bhrath agus ar chosc sárúithe.

Go ginearálta, méadóidh an togra tuairisciú agus cosc ar na sárúithe uile ar chearta bunúsacha laistigh de chur chun feidhme dhlí an Aontais sna réimsí a thagann faoina raon feidhme.

Leis an togra saothraítear cur chuige cothromaithe chun a áirithiú go n-urramaítear go hiomlán cearta breise is féidir difear a bheith déanta dóibh, amhail an ceart chun saol príobháideach agus cosaint sonraí pearsanta (Airteagal 7 agus Airteagal 8 den Chairt) do sceithirí ach freisin do dhaoine lena mbaineann na tuairiscí, chomh maith le toimhde na neamhchiontachta agus cearta cosanta na ndaoine sin (Airteagal 47 agus Airteagal 48 den Chairt). Sa chaoi chéanna, tá na tionchair ar an tsaoirse chun gnó a sheoladh (Airteagal 16 den Chairt) i gcomhréir le hAirteagal 52(1) den Chairt.

4. IMPLEACHTAÍ BUISÉADACHA

Níl impleachtaí ag an tionscnamh seo do bhuiséad AE.

5. EILIMINTÍ EILE

- **Pleananna cur chun feidhme, agus socruithe faireacháin, meastóireachta agus tuairiscithe**

Cuirfidh an Coimisiún tuarascáil faoi bhráid Pharlaimint na hEorpa agus na Comhairle maidir le cur chun feidhme agus cur i bhfeidhm na Treorach atá beartaithe, faoi seach 2 agus 6 bliana tar éis an spriocdháta do thrasuíomh a bheith in éag. Áiritheofar leis sin go bhfuil tréimhse leordhóthanach ama ann chun measúnú a dhéanamh ar an mbealach a d'oibrigh an Treoir atá beartaithe agus an gá atá le bearta breise a mheas, lena n-áirítear an síneadh féideartha ar chosaint do sceithirí i réimsí breise.

Cuirfidh an Coimisiún tuarascáil faoi bhráid Pharlaimint na hEorpa agus na Comhairle freisin ag measúnú tionchar an dlí náisiúnta a thrasuíonn an Treoir atá beartaithe 6 bliana tar éis an spriocdháta do thrasuíomh a bheith in éag. Chuige seo tá tagarmharcanna bunaithe d'fhonn dul chun cinn a léiriú i dtrasuíomh agus i gcur chun feidhme na Treorach amach anseo (féach alt 8 den mheasúnú tionchair. D'fhonn cur leis an tuarascáil cur chun feidhme amach anseo agus na tagarmharcanna spriocdhírthe a mheas, áirítear leis an togra oibleagáid ar na Ballstáit sonraí a bhailiú maidir le líon na dtuairiscí ó sceithirí a fuarthas, líon na nósanna imeachta a spreagadh mar thoradh ar thuairisciú ó sceithirí, na réimsí dlí lena mbaineann, chomh maith le toradh na nósanna imeachta agus a dtionchar eacnamaíoch maidir le haisghabháil cistí agus cásanna frithbhirt a tuairiscíodh. Cuirfidh an sraith sonraí sin leis na tuarascálacha reatha ón Oifig Eorpach Frith-Chalaoise (OLAF) agus d'fhéadfaí iad a chomhlánú le tuarascálacha bliantúla Oifig an Ionchúisitheora Phoiblí Eorpaigh (OIPE) agus Ombudsman AE.

Sa dara háit, déanfar an bailiúchán sonraí thuasluaite a chomhlánú le foinsí ábhartha eile, mar shampla Eorabharaiméadar an Choimisiúin ar Éilliú agus tuairiscí cur chun feidhme reachtaíocht earnála AE atá ann cheana a sholáthraíonn cosaint do sceithirí.

- **Míniúchán mionsonraithe ar fhorálacha sonracha an togra**

Úsáidfear sa togra cás-dlí Chúirt na hEorpa um Chearta an Duine maidir leis an gceart chun saoirse tuairimí a nochtadh a chumhdaítear in Airteagal 10 den Choinbhinsiún Eorpach um Chearta an Duine 10 CECD, agus na prionsabail a forbraíodh ag an gComhairle Eorpach ar an mbunús sin i Moladh 2014 maidir le Cosaint do Sceithirí, chomh maith le caighdeáin idirnáisiúnta agus dea-chleachtais eile, a luadh thuas, agus cearta agus rialacha bunúsacha AE.

Sainítear i **gCaibidil I (Airteagal 1, Airteagal 2 agus Airteagal 3)** raon feidhme na Treorach agus leagtar amach na sainmhínithe.

Luaitear in Airteagal 1 na réimsí ina bhfuil gá le cosaint do sceithirí, de réir na fianaise atá ar fáil, chun forfheidhmiú rialacha an Aontais a neartú ar a bhféadfadh sáruithe díobháil thromchúiseach a dhéanamh do leas an phobail.

Leagtar amach in Airteagal 2 raon feidhme pearsanta na Treorach. Bunaithe ar Mholadh Chomhairle na hEorpa maidir le Cosaint do Sceithirí, cuimsítear leis an raon is leithne is féidir de chatagóirí daoine, a bhfuil, de bhua gníomhaíochtaí oibre (gan spléachas le cineál na ngníomhaíochtaí seo agus cibé acu a íoctar iad nach n-íoctar), rochtain phribhléideach acu ar fhaisnéis faoi sháruithe a d'fhéadfadh díobháil thromchúiseach a dhéanamh do leas an phobail agus a d'fhéadfadh a bheith thíos le frithbheart má thugann siad tuairisc, chomh maith le catagóirí eile daoine ar féidir iad a chomhshamhlú chun críocha na Treorach, amhail scairshealbhóirí, saorálaithe, oiliúnaithe gan íoc agus iarrthóirí poist.

Tá na sainmhínithe a leagtar amach in Airteagal 3 bunaithe ar phrionsabail Mholadh Chomhairle na hEorpa maidir le Cosaint do Sceithirí. Go háirithe, sainítear na coincheapa maidir le daoine tuairiscithe agus frithbheart ar an mbealach is leithne is féidir, d'fhonn cosaint éifeachtach do sceithirí a áirithiú mar bhealach chun forfheidhmiú dhlí an Aontais a fheabhsú.

I **gCaibidil II (Airteagal 4 agus Airteagal 5)** leagtar amach an oibleagáid ar na Ballstáit lena áirithiú go mbunóidh eintitis dlíthiúla sna hearnálacha príobháideacha agus poiblí bealaí tuairiscithe inmheánacha agus nósanna imeachta iomchuí d'fhonn tuairiscí a fháil agus bearta leantacha a dhéanamh orthu. Tá sé i gceist leis an oibleagáid sin a áirithiú go sroicheann an fhaisnéis faoi sháruithe iarbhir nó féideartha ar dhlí an Aontais go tapa iad siúd is gaire d'fhoinsé na faidhbe, is inniúla maidir le himscrúdú agus cumhachtaí acu chun é a leigheas, más féidir.

Aistríonn Airteagal 4 an prionsabal gur cheart an oibleagáid maidir le bealaí tuairiscithe inmheánacha a chur i bhfeidhm a bheith comhréireach le méid na n-eintiteas, agus i gcás na n-eintiteas príobháideach, go gcuirfí san áireamh leibhéal riosca a ngníomhaíochtaí do leas an phobail. Seachas gnólachtaí atá ag feidhmiú i réimse na seirbhísí airgeadais mar a bhforáiltear i reachtaíocht an Aontais, tá micrea-chuideachtaí agus cuideachtaí beaga díolmhaithe ón oibleagáid chun bealaí inmheánacha a bhunú.

Leagtar amach in Airteagal 5 na híoschaighdeáin ba cheart bealaí tuairiscithe inmheánacha agus nósanna imeachta maidir le bearta leantacha ar thuairiscí a chomhlíonadh. Go háirithe, éilítear leis go ráthaíonn na bealaí tuairiscithe rúndacht chéannacht an duine tuairiscithe, arb é an ghné is tábhachtaí é maidir le cosaint do sceithirí. Éilítear leis freisin go ndéanfaidh an duine nó an roinn inniúil a fhaigheann an tuairisc na bearta leantacha go dícheallach agus go gcuirfidh sé an duine tuairiscithe ar an eolas laistigh de thréimhse ama réasúnta maidir le bearta leantacha den sórt sin. Ina theannta sin, ceanglaítear ar na heintitis a bhfuil nósanna imeachta tuairiscithe inmheánacha i bhfeidhm faisnéis maidir leis na nósanna imeachta sin a sholáthar, faisnéis atá intuigthe go héasca agus inrochtana go forleathan, chomh maith le faisnéis maidir le nósanna imeachta chun tuairisciú go seachtrach do na húdaráis inniúla ábhartha.

I **gCaibidil III (Airteagail 6 go 12)** cuirtear d'oibleagáid ar na Ballstáit a áirithiú go mbeidh bealaí tuairiscithe agus nósanna imeachta seachtrachta i bhfeidhm ag na húdaráis inniúla maidir le tuairiscí a fháil agus bearta leantacha a dhéanamh orthu agus leagtar amach leis na híoschaighdeáin is infheidhme maidir leis na bealaí agus na nósanna imeachta sin.

I gcomhréir le hAirteagal 6, ba cheart go ndéanfaidh na húdaráis a ainmnítear mar údaráis atá inniúil ag na Ballstáit, go háirithe, bealaí tuairiscithe seachtracha neamhspleácha agus féinrialacha a bhunú, agus iad araon slán agus rúndacht á háirithiú, bearta leantacha a dhéanamh ar na tuairiscí agus aiseolas a sholáthar don duine tuairiscithe laistigh de chreat ama réasúnach. Leagtar amach in Airteagal 7 na híoscheanglais maidir le ceapadh na mbealaí tuairiscithe seachtracha. Éilíonn Airteagal 8 go bhfuil comhaltaí foirne ag na húdaráis inniúla atá tiomanta agus atá oile go sainsiúil le haghaidh tuairiscí a láimhseáil agus leagann amach leis na feidhmeanna atá le feidhmiú ag comhaltaí den sórt sin.

Foráiltear le hAirteagal 9 na ceanglais a bheidh le comhlíonadh maidir leis na nósanna imeachta is infheidhme i ndáil le tuairisciú seachtrach, e.g. maidir le tuilleadh cumarsáide leis an duine tuairiscithe, an creat ama chun aiseolas a thabhairt don duine tuairiscithe agus an córas rúndachta is infheidhme. Go háirithe, ba cheart na nósanna imeachta sin cosaint sonraí pearsanta an tuairisceora agus na ndaoine lena mbaineann a áirithiú. Foráiltear le hAirteagal 10 gur cheart do na húdaráis inniúla nochtadh poiblí a dhéanamh ar fhaisnéis atá inrochtana go héasca agus soláimhsithe maidir leis na bealaí tuairiscithe atá ar fáil agus na nósanna imeachta is infheidhme maidir le tuairiscí a fháil agus bearta leantacha ina ndiaidh. Foráiltear le hAirteagal 11 maidir le taifead leordhóthanach a choimeád ar na tuairiscí go léir. Foráiltear le hAirteagal 12 go ndéanfaidh údaráis inniúla náisiúnta athbhreithniú rialta ar a nósanna imeachta maidir le tuairiscí a fháil agus bearta leantacha ina ndiaidh.

I **gCaibidil IV (Airteagail 13-18)** leagtar amach na híoschaighdeáin maidir le daoine tuairiscithe agus daoine lena mbaineann na tuairiscí a chosaint.

Leagtar amach in Airteagal 13 na coinníollacha faoina mbeidh duine tuairiscithe incháilithe le haghaidh cosanta faoin Treoir.

Go háirithe, éilítear go raibh forais réasúnacha ag na daoine tuairiscithe chun a chreidiúint go raibh an fhaisnéis a tuairiscíodh fíor tráth a thuairiscithe. Is cosaint riachtanach í sin i gcoinne tuairiscí mailíseacha nó mí-úsáideacha, rud a áirithíonn nach bhfuil cosaint ag na daoine a

thuaiscíosann faisnéis mhícheart go feasach. Ag an am céanna, áirithítear leis nach gcailltear an chosaint i gcás gur thug an duine tuairiscithe tuairisc mhíchruinn de bhotún ach gan é sin a bheith déanta d'aon turas. Sa chaoi chéanna, ba cheart daoine a thuairiscíosann a bheith i dteideal cosanta faoin Treoir má bhí forais réasúnacha acu chun a chreidiúint go dtagann an fhaisnéis a tuairiscíodh laistigh dá raon feidhme.

Thairis sin, is gá, ar bhonn ginearálta, do dhaoine a thuairiscíosann bealaí inmheánacha a úsáid ar dtús; más rud é nach n-oibríonn na bealaí seo nó nach bhféadfaí a bheith ag súil leo a bheith ag obair ar bhonn réasúnach, féadfaidh siad tuairisc a thabhairt do na húdaráis inniúla, agus, mar rogha dheireanach, don phobal/ do na meáin. Is gá an ceanglas seo lena áirithiú go bhfaighidh na daoine ar féidir leo cur le réiteach luath agus éifeachtach ar rioscaí do leas an phobail an fhaisnéis chomh maith le cosc a chur ar dhamáistí do chlú gan údar maith ó nochtadh poiblí. Ag an am céanna, trí eisceachtaí ón riail seo a sholáthar i gcásanna nach bhfuil feidhm ag bealaí inmheánacha agus/nó seachtracha nó nach bhféadfaí a bheith ag súil go réasúnta lena bhfeidhmiú i gceart, soláthraíonn Airteagal 13 an tsolúbthacht is gá don duine tuairiscithe an bealach is oiriúnaí a roghnú ag brath ar imthosca aonair an cháis. Thairis sin, ceadaíonn sé nochtadh poiblí a chosaint ag cur prionsabail dhaonlathacha san áireamh, mar shampla trédhearcacht agus cuntasacht, agus cearta bunúsacha amhail saoirse chun tuairimí a nochtadh agus saoirse na meán.

In Airteagal 14 soláthraítear liosta neamh-uileghabhálach de na foirmeacha éagsúla frithbhirt a fhéadfaidh a bheith i gceist.

Éilítear in Airteagal 15 go gcuirtear cosc ar aon chineál frithbhirt agus leagtar amach leis bearta breise ba cheart do na Ballstáit a ghlacadh chun cosaint daoine tuairiscithe a áirithiú, lena n-áirítear:

- Faisnéis agus comhairle neamhspleách saor in aisce a chur ar fáil don phobal maidir le nósanna imeachta agus leigheasanna atá ar fáil maidir le cosaint i gcoinne frithbhirt;
- Daoine tuairiscithe a eisiamh ó dhliteanas i leith sárúithe ar srianta maidir le nochtadh faisnéise a fhorchuirtear le Conradh nó le dlí;
- Foráil a dhéanamh d'aisiompú an dualgais cruthúnais in imeachtaí dlíthiúla ionas, i gcásanna *prima facie* frithbhirt, gur faoin duine atá i mbun caingean a thionscnamh i gcoinne sceithire é a chruthú nach bhfuil sé ag déanamh frithbhirt i gcoinne na sceithireachta;
- Bearta feabhais i gcoinne frithbhirt a bheith ar fáil do dhaoine tuairiscithe de réir mar is iomchuí, lena n-áirítear faoiseamh eatramhach go dtí go ndéanfar imeachtaí dlí a réiteach, i gcomhréir leis an gcreat náisiúnta;
- Ag áirithiú, maidir le caingne dlí a dhéantar ina n-aghaidh lasmuigh de chomhthéacs na hoibre, amhail imeachtaí mar gheall ar chlúmhilleadh, sárú ar cóipcheart nó sárú ar rúndacht, féadfaidh sceithirí a bheith ag brath ar thuairisc nó nochtadh a bheith déanta i gcomhréir leis an Treoir mar chosaint.

Léirítear go soiléir le hAirteagal 16 go mbainfidh na daoine lena mbaineann na tuairiscí lántairbhe as a gcearta faoin gCairt um Chearta Bunúsacha an Aontais Eorpaigh, lena n-áirítear toimhde na neamhchiontachta, an ceart chun leighis éifeachtaigh agus chun trialach córa, agus a gcearta maidir le cosaint.

Foráiltear le hAirteagal 17 maidir le pionóis éifeachtacha, comhréireacha agus athchomhairleacha atá riachtanach:

- de pháirt, chun éifeachtúlacht na rialacha maidir le cosaint daoine tuairiscithe a áirithiú, ionas go gcuirfear pionós agus go ndíspreagfar go réamhghníomhach bearta atá dírithe ar chur isteach ar thuairisciú, ar bhearta díoltais, ar imeachtaí cráiteacha i gcoinne daoine tuairiscithe agus ar sháruithe ar an dualgas maidir le rúndacht a gcéannachta a chothabháil, agus,
- den pháirt eile, chun sceithireacht mhailíseach agus éagorach a dhíspreagadh a chuireann isteach ar éifeachtacht agus ar chreidiúnacht an chórais iomláin maidir le cosaint do sceithirí, agus chun damáiste do chluí gan údar maith a chosc do na daoine lena mbaineann.

Tagraíonn in Airteagal 18 d'fheidhmiú rialacha AE maidir le cosaint sonraí pearsanta in aon phróiseáil sonraí pearsanta a dhéantar de bhun na Treorach. Maidir leis seo, comhlíonfaidh aon phróiseáil pearsanta, lena n-áirítear malartú nó tarchur sonraí den sórt sin, na rialacha arna mbunú le Rialachán (AE) 2016/679, Treoir (AE) 2016/680 agus Rialachán (CE) 45/2001.

I g**Caibidil V (Airteagail 19 go 22)** leagtar amach na forálacha críochnaitheacha.

Sonraítear in Airteagal 19 go gcoimeádann na Ballstáit an fhéidearthacht forálacha níos fabhraí a thabhairt isteach nó a chothabháil don duine tuairiscithe, ar choinníoll nach gcuirfidh na forálacha sin isteach ar na bearta chun daoine lena mbaineann a chosaint. Baineann Airteagal 20 leis an Treoir a thrasú.

Éilíonn Airteagal 21 ar na Ballstáit faisnéis a chur ar fáil don Choimisiún maidir le cur chun feidhme agus cur i bhfeidhm na Treorach seo, ar bhonn ar a ndéanfaidh an Coimisiún tuarascáil a chur faoi bhráid na Parlaiminte agus na Comhairle faoi 2 bhliain tar éis trasuímh. Ina theannta sin éilíonn an fhoráil seo ar na Ballstáit staidreamh a chur faoi bhráid an Choimisiúin go bliantúil, má tá siad ar fáil ar leibhéal lárnach sa Bhallstát lena mbaineann, *inter alia* maidir le líon na dtuairiscí a fuair na húdaráis inniúla; líon na n-imeachtaí a tionscnaíodh bunaithe ar na tuairiscí agus toradh na n-imeachtaí sin. Foráiltear le hAirteagal 21 ina theannta sin go gcuirfidh an Coimisiún tuarascáil faoi bhráid na Parlaiminte agus na Comhairle, faoi 6 bliana tar éis trasuímh, ina ndéanfar measúnú ar thionchar an dlí náisiúnta a thrasuíonn an Treoir seo agus breithniú ar an ngá atá le bearta breise, lena n-áirítear, nuair is iomchuí, leasuithe d'fhonn cosaint do sceithirí a leathnú chuig réimsí nó gníomhartha breise an Aontais.

Togra le haghaidh

TREOIR Ó PHARLAIMINT NA hEORPA AGUS ÓN gCOMHAIRLE

maidir le cosaint do dhaoine a thuairiscíonn sáruithe ar dhlí an Aontais

TÁ PARLAIMINT NA hEORPA AGUS COMHAIRLE AN AONTAIS EORPAIGH,

Ag féachaint don Chonradh ar Fheidhmiú an Aontais Eorpaigh, agus go háirithe Airteagal 16, 33, 43, 50, 53(1), 62, 91, 100, 103, 109, 114, 168, 169, 192, 207 agus 325(4) de, agus leis an gConradh ag bunú an Chomhphobail Eorpaigh do Fhuinneamh Adamhach, agus go háirithe Airteagal 31 de,

Ag féachaint don togra ón gCoimisiún Eorpach,

Tar éis dóibh an dréachtghníomh reachtach a chur chuig na parlaimintí náisiúnta,

Ag féachaint don tuairim ó Choiste Eacnamaíoch agus Sóisialta na hEorpa³¹,

Ag féachaint don tuairim ó Choiste na Réigiún³²,

Ag féachaint don tuairim ón gCúirt Iniúchóirí³³,

Ag gníomhú dóibh i gcomhréir leis an ngnáthnós imeachta reachtach,

De bharr an méid seo a leanas:

- (1) Is minic gurb iad daoine a oibríonn le heagraíocht nó a bhíonn i dteagmháil le heagraíocht i gcomhthéacs a gcuid gníomhaíochtaí oibre is túisce a bhíonn ar an eolas maidir le bagairtí nó díobháil do leas an phobail a thagann chun cinn sa chomhthéacs seo. Tríd an eolas a ‘sceitheadh’ bíonn ról lárnach ag na daoine sin maidir le sáruithe ar an dlí a thabhairt chun solais agus a chosc agus maidir le leas na sochaí a chosaint. Mar sin féin, is minic a chuirtear drogall ar sceithirí féideartha roimh thuairisciú a dhéanamh mar gheall ar inní nó amhras a bheith orthu roimh fhrithbheart.
- (2) Ar leibhéal an Aontais, gné réamhtheachtach amháin d'fhorfheidhmiú dhlí an Aontais is ea iad tuairiscí ó sceithirí: cuireann siad faisnéis ar fáil do chórais forfheidhmithe náisiúnta agus Aontais agus bíonn mar thoradh air sin gur féidir sáruithe ar dhlí an Aontais a bhrath, a imscrúdú agus a ionchúiseamh go héifeachtach.
- (3) I réimsí beartais áirithe, féadfaidh sáruithe ar dhlí an Aontais díobháil thromchúiseach a dhéanamh do leas an phobail, ag cruthú rioscaí suntasacha do leas na sochaí. I gcás inar aithníodh go bhfuil laigí ann ó thaobh fhorfheidhmiú an dlí sna réimsí sin, agus go bhfuil deiseanna ar leith ag sceithirí sáruithe a nochtadh, is gá forfheidhmiú a fheabhsú trí chosaint éifeachtach do sceithirí a áirithiú ar fhrithbheart agus trí bhealaí tuairiscithe éifeachtacha a thabhairt isteach.
- (4) Tá an chosaint a thugtar do sceithirí san Aontas Eorpach faoi láthair difriúil ó Bhallstát go chéile agus níl sé á cur i bhfeidhm sa tslí chéanna sna réimsí beartais éagsúla.

³¹ IO C [...], [...], lch. [...].

³² IO C [...], [...], lch. [...].

³³ IO C [...], [...], lch. [...].

Maidir le sárúithe ar dhlí an Aontais a nochtann sceithirí agus a bhfuil gné thrasteorann leo, léiríonn iarmhairtí na sárúithe sin go mbíonn tionchar diúltach ag easpa cosanta i mBallstát amháin ní hamháin ar fheidhmiú bheartais an Aontais Eorpaigh sa Bhallstát áirithe sin ach d'fhéadfadh tionchar diúltach a bheith aige freisin ar Bhallstáit eile agus ar an Aontas ar an iomlán.

- (5) Dá réir sin, ba cheart feidhm a bheith ag íoschaighdeáin choiteanna lena n-áirithítear cosaint éifeachtach do sceithirí sna gníomhartha agus sna réimsí beartais sin i) ina bhfuil gá le forfheidhmiú a neartú; ii) ina bhfuil tearcthuairisciú ó sceithirí ina gné lárnach a dhéanann difear d'fhorfheidhmiú, agus iii) ina ndéanann sárúithe ar dhlí an Aontais díobháil thromchúiseach do leas an phobail.
- (6) Tá cosaint do sceithirí riachtanach chun forfheidhmiú dhlí an Aontais maidir le soláthar poiblí a fheabhsú. Chomh maith leis an ngá atá ann calaois agus éilliú a chosc agus a bhrath i gcomhthéacs chur chun feidhme bhuiséad an Aontais Eorpaigh, lena n-áirítear soláthar, ní mór aghaidh a thabhairt ar fhorfheidhmiú neamhleor rialacha maidir le soláthar poiblí ag údarais phoiblí náisiúnta agus ag oibreoirí fóntais phoiblí áirithe nuair a cheannaítear earraí, oibreacha agus seirbhísí. Cruthaíonn sárúithe ar na rialacha sin saobhadh iomaíochta, costais mhéadaithe i leith gnó a dhéanamh, sáraíonn siad leasanna infheisteoirí agus scairshealbhóirí agus, ar an iomlán, baineann siad den tarraingteacht ó thaobh na hinfheistíochta de agus cruthaíonn siad éagothroime iomaíochta do gach gnó ar fud na hEorpa, agus dá réir sin cuirtear isteach ar fheidhmiú cuí an mhargaidh inmheánaigh.
- (7) I réimse na seirbhísí airgeadais, aithníodh breisluach na cosanta do sceithirí ag reachtóir an Aontais cheana féin. Tar éis na géarchéime airgeadais, inar nochtadh easnaimh thromchúiseacha i bhforfheidhmiú na rialacha ábhartha, tugadh isteach bearta maidir le cosaint do sceithirí i líon suntasach ionstraimí reachtacha sa réimse seo³⁴. Go háirithe, i gcomhthéacs an chreata stuamachta is infheidhme maidir le hinstiúidí creidmheasa agus le gnólachtaí infheistíochta, foráiltear le Treoir 2013/36/AE³⁵ maidir le cosaint sceithirí, agus déantar an fhoráil sin freisin le Rialachán (AE) Uimh. 575/2013 maidir le ceanglais stuamachta d'instiúidí creidmheasa agus do ghnólachtaí infheistíochta.
- (8) Maidir le sábháilteacht táirgí a chuirtear ar an margadh inmheánach, is iad na gnólachtaí a bhfuil baint acu leis an slabhra déantúsaíochta agus dailte an phríomhfhoinsé bailithe fianaise, agus dá réir sin tá breisluach mór ag tuairiscí ó sceithirí, ós rud é go bhfuil sceithirí i bhfad níos gaire d'fhoinsé aon chleachtais fhéideartha éagóraigh neamhdhleathaigh maidir le déantúsaíocht, allmhairiú nó dáileadh táirgí neamhshábháilte. Éilítear leis sin go dtabharfar isteach cosaint do sceithirí i ndáil leis na ceanglais sábháilteachta is infheidhme maidir le 'táirgí comhchuibhithe'³⁶ agus 'táirgí neamh-chomhchuibhithe'³⁷. Tá cosaint do sceithirí

³⁴ Teachtaireacht an 8.12.2010, *Reinforcing sanctioning regimes in the financial services sector* [Córais smachtbhannaí a threisiú san earnáil seirbhísí airgeadais].

³⁵ Treoir 2013/36/AE ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle an 26 Meitheamh 2013 maidir le rochtain ar ghníomhaíochtaí instiúidí creidmheasa agus maidir le maoirseacht stuamachta ar instiúidí creidmheasa agus ar ghnólachtaí infheistíochta, lena leasaítear Treoir 2002/87/CE agus lena n-aisghairtear Cinní 2006/48/CE agus 2006/49/CE (IO L 176, 27.6.2013, lch. 338).

³⁶ Déantar imscrúdú ar chorpas ábhartha 'reachtaíocht an Aontais um chomhchuibhiú' agus liostaítear é i Rialachán [XXX] lena leagtar síos rialacha agus nósanna imeachta maidir le comhlíonadh agus forfheidhmiú reachtaíocht an Aontais um chomhchuibhiú, 2017/0353 (COD).

³⁷ Arna rialú ag Treoir 2001/95/CE ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle an 3 Nollaig 2001 maidir le sábháilteacht ghinearálta táirgí (IO L 11, lch. 4).

mórtábhachtach freisin maidir le haistriú arm tine, a gcodanna, a gcomhpháirteanna agus lón lámhaigh a sheachaint, agus maidir le haistriú táirgí a bhaineann leis an gcosaint a sheachaint, sa mhéid is go spreagann sé tuairisciú sáruihte, mar shampla calaois doiciméad, marcáil athraithe nó dearbhuithe bréagacha maidir le hallmhairiú nó onnmhairiú agus fáil chalaoiseach ionphobalaíoch arm tine, sa chás gur minic a bhíonn atreorú ón margadh dlíthiúil go dtí an margadh neamhdhlíthiúil i gceist leis na sáruihte sin. Ina theannta sin cuideoidh cosaint do sceithirí chun cosc a chur ar mhonarú aindleathach pléascán baile trí rannchuidiú le cur i bhfeidhm cuí srianta agus rialuithe maidir le réamhtheachtaithe pléascán.

- (9) Sainaithníodh cheana in ionstraimí earnálacha de chuid an Aontais maidir le sábháilteacht eitlíochta³⁸ agus sábháilteacht iompair mhuirí³⁹ an tábhacht a bhaineann le cosaint do sceithirí cheana féin i ndáil le sáruihte ar rialacha an Aontais maidir le sábháilteacht iompair a chosc agus a dhíspreagadh, ar sáruihte iad a fhéadann beatha daoine a chur i mbaol, agus déantar foráil sna hionstraimí sin maidir le bearta cosanta oiriúnaithe do sceithirí chomh maith le bealaí tuairiscithe sonracha. Áirítear leis na hionstraimí seo cosaint ó fhrithbheart d'oibrithe a thuairiscíonn ar a gcuid botún macánta féin (rud ar a dtugtar 'cultúr cóir'). Is gá na gnéithe den chosaint do sceithirí atá ann a chomhlánú sa dá earnáil sin chomh maith le cosaint den sórt sin a sholáthar chun forfheidhmiú na gcaighdeán sábháilteachta do mhodhanna iompair eile a fheabhsú, eadhon iompar de bhóthar agus d'iarannróid.
- (10) Sainaithnítear sa Teachtaireacht ón gCoimisiún *EU actions to improve environmental compliance and governance* [Gníomaíochtaí AE chun comhlíonadh agus rialachas comhshaoil a fheabhsú] an 18 Eanáir 2018⁴⁰ go bhfuil sé dúshlánach fós fianaise a bhailiú, agus coireanna comhshaoil agus iompar neamhdhleathach i gcoinne chosaint an chomhshaoil a bhrath agus aghaidh a thabhairt orthu, agus sainaithnítear freisin inti gur gá treisiú a dhéanamh ar na gnéithe sin. Cé nach bhfuil rialacha cosanta do sceithirí le fáil faoi láthair ach amháin in aon ionstraim earnála amháin maidir le cosaint an chomhshaoil⁴¹, is cosúil gur gá cosaint den sórt sin a thabhairt isteach chun forfheidhmiú éifeachtach *acquis* an Aontais maidir leis an gcomhshaoil a áirithiú, ós rud é go bhféadfadh sáruihte ar an reachtaíocht sin díobháil thromchúiseach a dhéanamh do leas an phobail agus d'fhéadfadh éifeachtaí iarmharta a bheith acu thar theorainneacha náisiúnta. Tá sé seo ábhartha freisin i gcásanna inar féidir le táirgí neamhsábháilte dochar a dhéanamh don chomhshaoil.
- (11) Tá comaoineacha dá samhail ina n-údar freisin le cosaint do sceithirí a thabhairt isteach chun cur le forálacha atá ann cheana agus cosc a chur ar sháruihte ar rialacha an Aontais i réimse an bhiashlabhra agus go háirithe maidir le sábháilteacht bia agus beatha chomh maith le sláinte agus leas ainmhithe. Tá dlúthnasc idir na rialacha éagsúla de chuid an Aontais a forbraíodh sna réimsí sin. Leagtar amach i Rialachán

³⁸ Rialachán (AE) Uimh. 376/2014 ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle an 3 Aibreán 2014 maidir le tarluithe san eitlíocht shibhialta a thuairisciú, leis an anailís a dhéantar orthu agus leis na bearta leantacha a dhéantar ina leith (IO L 122, lch 18).

³⁹ Treoir 2013/54/AE ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle an 20 Samhain 2013 maidir le freagrachtaí áirithe na mbratstát maidir le comhlíonadh agus forfheidhmiú an Choinbhinsiúin Oibreachais Mhuirí (IO L 329, lch. 1), Treoir 2009/16/CE ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle an 23 Aibreán 2009 maidir le rialú Stáit ar chalafóirt (IO L 131, lch. 57).

⁴⁰ COM(2018) 10 final.

⁴¹ Treoir 2013/30/CE ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle an 12 Meitheamh 2013 maidir le sábháilteacht oibríochtaí ola agus gáis amach ón gcósta (IO L 178, 28.6.2013, lch. 66).

(CE) Uimh. 178/2002⁴² na prionsabail agus na ceanglais ghinearálta a thugann tacaíocht do gach beart Aontais agus náisiúnta a bhaineann le bia agus beatha, le fócas ar leith ar shábháilteacht bia, d'fhoillí ardleibhéal cosanta do shláinte an duine agus do leasanna tomhaltóirí a áirithiú maidir le bia agus d'fhoillí feidhmiú éifeachtach an mhargaidh inmheánaigh a áirithiú. Foráiltear leis an Rialachán, i measc nithe eile, go gcuirtear cosc ar oibreoirí gnólachtaí bia agus beatha cur in aghaidh a gcuid fostaithe agus daoine eile i ndáil leis an gcomhar le húdaráis inniúla sa chás ina bhféadfadh an comhar sin baol a thagann ó bhia a chosc, a laghdú nó a dhíothú. Ghlac reachtóir an Aontais cur chuige den chineál céanna i réimse 'an Dlí maidir le Sláinte Ainmhithe' trí Rialachán (AE) 2016/429 lena mbunaítear na rialacha maidir le cosc agus rialú galar ainmhithe atá in-tarcurtha chuig ainmhithe nó chuig daoine⁴³.

- (12) Ina theannta sin, chuideodh cosaint fheabhsaithe do sceithirí chun sárúithe ar rialacha Euratom a chosc agus a dhíspreagadh maidir le sábháilteacht núicléach, cosaint ar radaíocht agus bainistiú freagrach agus sábháilte breosla spíonta agus dramhaile radaighníomhaí agus chuirfeadh sé le forfheidhmiú fhorálacha reatha na Treorach athbhreithnithe um Shábháilteacht Núicléach⁴⁴ maidir leis an gcultúr éifeachtach um shábháilteacht núicléach agus, go háirithe, Airteagal 8 b (2) (a), a éilíonn, *inter alia*, go mbunaíonn an t-údarás rialála inniúil córais bhainistíochta a thugann tosaíocht chuí do shábháilteacht núicléach agus a chuireann chun cinn, ar gach leibhéal foirne agus bainistíochta, an cumas chun feidhmiú éifeachtach na bprionsabal agus na gcleachtas sábháilteachta ábhartha a cheistiú agus tuairisciú a dhéanamh ar bhealach tráthúil ar shaincheisteanna sábháilteachta.
- (13) Sa chaoi chéanna, is féidir le tuairiscí ó sceithirí a bheith ríthábhachtach chun bagairtí a bhrath agus a chosc, ag laghdú nó ag díothú rioscaí do shláinte an phobail agus do chosaint tomhaltóirí a bhíonn ann de bharr sárúithe ar rialacha an Aontais nach dtiocfadh chun solais, b'fhéidir, murach na tuairiscí sin. Go háirithe, tá baint mhór ag cosaint tomhaltóirí le cásanna ina bhféadfadh táirgí neamhsábháilte díobhail mhór a dhéanamh do thomhaltóirí. Ba cheart, dá bhrí sin, cosaint do sceithirí a thabhairt isteach maidir le rialacha ábhartha an Aontais arna nglacadh de bhun Airteagal 114, Airteagal 168 agus Airteagal 169 CFAE.
- (14) Is réimse eile é cosaint príobháideachais agus sonraí pearsanta ina mbíonn deiseanna ar leith ag sceithirí sárúithe ar dhlí an Aontais a fhéadfaidh díobhail thromchúiseach a dhéanamh do leas an phobail a nochtadh. Baineann comaoineacha dá samhail le sárúithe ar an Treoir maidir le slándáil gréasán agus córas faisnéise⁴⁵, lena dtugtar isteach an ceanglas fógra a thabhairt maidir le teagmhais (lena n-áirítear iad siúd nach gcuireann isteach ar shonraí pearsanta) agus ceanglais slándála d'eintitis a sholáthraíonn seirbhísí riachtanacha ar fud go leor earnálacha (e.g. fuinneamh, sláinte, iompar, baincéireacht, etc.) agus soláthraithe príomhsheirbhísí digiteacha (e.g. seirbhísí néalríomhaireachta). Tá tábhacht faoi leith ag baint le tuairisciú ó sceithirí sa

⁴² Rialachán (CE) Uimh. 178/2002 ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle an 28 Eanáir 2002 lena leagtar síos prionsabail agus ceanglais ghinearálta dhlí an bhia, lena mbunaítear an tÚdarás Eorpach um Shábháilteacht Bia agus lena leagtar síos nósanna imeachta a bhaineann le sábháilteacht bia (IO L 31, lch. 1).

⁴³ IO L 84, lch. 1

⁴⁴ Treoir 2014/87/Euratom ón gComhairle an 8 Iúil 2014 lena leasaítear Treoir 2009/71/Euratom lena mbunaítear creat Comhphobail maidir le sábháilteacht núicléach na suiteálacha núicléacha (IO L 219, 25.7.2014, lgh. 42-52).

⁴⁵ Treoir (AE) 2016/1148 ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle an 6 Iúil 2016 maidir le bearta chun leibhéal ard coiteann slándála gréasán agus córas faisnéise a áirithiú ar fud an Aontais.

réimse seo chun teagmhais slándála a chosc a mbeadh tionchar acu ar phríomhghníomhaíochtaí eacnamaíocha agus sóisialta agus ar sheirbhísí digiteacha a úsáidtear go forleathan. Cabhraíonn sé le leanúnachas na seirbhísí atá riachtanach d'fheidhmiú an mhargaidh inmheánaigh agus do leas sochaí a áirithiú.

- (15) Tá gá le tuairisciú ó sceithirí chun feabhas a chur ar bhrath agus cosc sáruihte ar dhlí iomaíochta an Aontais. Dhéanfaidh sé sin feidhmiú éifeachtach na margáí san Aontas a chosaint, cothroime iomaíochta le haghaidh gnó a cheadú agus thabharfaidh sé sochair do thomhaltóirí. Dhéanfaidh cosaint do sceithirí forfheidhmiú dhlí iomaíochta an Aontais, lena n-áirítear stáitchabhair, a fheabhsú. Maidir le rialacha iomaíochta a bhaineann le gnóthais, tá tábhacht an tuairiscithe cos istigh maidir le sáruihte ar dhlí na hiomaíochta a bhrath aitheanta cheana féin i gclár trócaire an Aontais Eorpaigh agus aithníodh í freisin le tabhairt isteach uirlis anaithnid sceithireachta ag an gCoimisiún Eorpach⁴⁶. Mhéadódh tabhairt isteach cosanta do sceithirí ar leibhéal na mBallstát cumas an Choimisiúin Eorpaigh agus na n-údarás inniúil sna Ballstáit sáruihte ar dhlí iomaíochta an Aontais a bhrath agus deireadh a chur leo. Maidir le stáitchabhair, is féidir ról suntasach a bheith ag sceithirí maidir le cabhair arna tabhairt go neamhdhleathach a thuairisciú agus mí-úsáid cabhrach a chur in iúl, ar leibhéal náisiúnta, réigiúnach agus áitiúil.
- (16) Réimse tábhachtach nach mór dlí an Aontais a neartú ann is ea é cosaint leasanna airgeadais an Aontais, a bhaineann leis an gcomhrac i gcoinne na calaoise, an éillithe agus aon ghníomhaíocht neamhdhleathach eile a dhéanann difear d'úsáid chaiteachas an Aontais, do bhailiú ioncaim agus cistí an Aontais nó do shócmhainní an Aontais. Cuimsíonn neartú cosanta leasanna airgeadais an Aontais freisin buiséad an Aontais a chur chun feidhme i ndáil le caiteachas a dhéantar ar bhonn an Chonartha ag bunú an Chomhphobail Eorpaigh do Fhuinneamh Adamhach. Déanann easpa forfheidhmithe éifeachtaigh i réimse leasanna airgeadais an Aontais, lena n-áirítear calaois agus éilliú ar leibhéal náisiúnta, ioncam an Aontais a laghdú agus bíonn sé ina chúis le mí-úsáid cistí AE, rud a fhéadann infheistíochtaí poiblí agus fás a shaobhadh agus a bhaineann de mhuinín na saoránach i ghníomhaíochtaí an Aontais Eorpaigh. Tá gá le cosaint do sceithirí chun calaois agus gníomhaíochtaí neamhdhleathacha ábhartha a bhrath, a chosc agus a dhíspreagadh.
- (17) Bíonn tionchar diúltach ar fheidhmiú cuí an mhargaidh inmheánaigh ag bearta a sháraíonn rialacha na cánach corparáide agus ag socruithe arb é is cuspóir dóibh buntáiste cánach a fháil agus oibleagáidí dlíthiúla a sheachaint, rud a chuirfeadh ar neamhní an cuspóir nó an chúis le dlí na cánach corparáidí is infheidhme. Is féidir iomaíocht éagórach cánach agus imghabháil fhorleathan cánach a bheith ag eascairt as, rud a dhéanann an chothroime iomaíochta do chomhlachtaí a shaobhadh agus mar thoradh air bíonn caillteanas in ioncam cánach do na Ballstáit agus do bhuiséad an Aontais ina iomláine. Cuireann cosaint do sceithirí le tionscnaimh nua de chuid an Choimisiúin atá dírithe ar thrédhearcacht agus malartú faisnéise a fheabhsú i réimse an chánachais⁴⁷ agus ar thimpeallacht cánach corparáideach níos cothroime laistigh den

⁴⁶ Fógra ón gCoimisiún maidir le díolúine ó fhíneálacha agus laghdú fíneálacha i gcásanna cairteacha (IO C 298/17, 8.12.2006);

http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-591_en.htm

⁴⁷ Treoir 2011/16/AE ón gComhairle an 15 Feabhra 2011 maidir le comhar riaracháin i réimse an chánachais agus lena n-aisghairtear Treoir 77/799/CEE (arna leasú).

Aontas a chruthú⁴⁸, d'fhone éifeachtúlacht na mBallstát a mhéadú maidir le socruithe iompair agus/nó mí-úsáid a aithint ar socruithe iad nach mbraithfí, b'fhéidir, ar shlí eile, agus cabhróidh sé le socruithe den sórt sin a dhíspreagadh.

- (18) I nGníomhartha áirithe de chuid an Aontais, go háirithe i réimse na seirbhísí airgeadais, amhail Rialachán (AE) Uimh. 596/2014 maidir le drochúsáid mhargaidh⁴⁹, agus Treoir Cur Chun Feidhme 2015/2392 ón gCoimisiún, arna ghlacadh ar bhonn an Rialacháin sin⁵⁰, tá rialacha mionsonraithe cheana maidir le cosaint do sceithirí. Ba cheart go gcomhlánófaí reachtaíocht an Aontais atá ann cheana, lena n-áirítear an liosta i gCuid II den Iarscríbhinn, leis an Treoir seo, ionas go mbeidh na hionstraimí seo ailínithe go hiomlán lena híoschaighdeáin agus iad ag cothabháil aon sainiúlachtaí dá bhforáiltear leo, arna n-oiriúint do na hearnálacha ábhartha. Tá sé seo rithabhachtach d'fhonn a fháil amach cé na heintitis dhlíthiúla i réimse na seirbhísí airgeadais agus sa chosc ar sciúradh airgid agus maoiniú sceimhlitheoireachta a bhfuil sé d'oibleagáid orthu faoi láthair bealaí tuairiscithe inmheánacha a bhunú.
- (19) Gach uair a ghlactar gníomh nua Aontais dá bhfuil cosaint do sceithirí ábhartha agus más féidir le cosaint do sceithirí cur le forfheidhmiú níos éifeachtaí an ghnímh sin, ba cheart breithniú a dhéanamh ar cheart an Iarscríbhinn a ghabhann leis an Treoir seo a leasú d'fhonn é a chur faoina raon feidhme.
- (20) Ba cheart an Treoir seo a bheith gan dochar don chosaint a thugtar d'fhostaithe nuair a thuairiscítear sáruithe ar dhlí fostaíochta an Aontais. Go háirithe, i réimse na sábháilteachta agus na sláinte gairme, ceanglaítear ar Bhallstáit le hAirteagal 11 de Threoir Réime 89/391/CEE cheana féin a áirithiú nach gcuirfear oibrithe nó ionadaithe oibrithe faoi mhíbhuntáiste mar gheall ar a n-iarrataí nó a moltaí d'fhostóirí bearta iomchuí a ghlacadh chun guaiseacha a mhaolú d'oibrithe agus/nó chun foinsí contúirte a bhaint. Tá oibrithe agus a n-ionadaithe i dteideal ceisteanna a ardú leis na húdaráis náisiúnta inniúla má mheasann siad go bhfuil na bearta a glacadh agus na modhanna atá in úsáid ag an bhfostóir neamhleor chun sábháilteacht agus sláinte a áirithiú.
- (21) Ba cheart an Treoir seo a bheith gan dochar do chosaint na slándála náisiúnta agus do fhaisnéis rúnaicmithe eile nach mór a chosaint ar rochtain neamhúdaraíthe, ar chúiseanna slándála, faoi réir dhlí an Aontais nó faoi réir forálacha reachtaíochta, rialúcháin nó riaracháin atá i bhfeidhm sa Bhallstát lena mbaineann. Thairis sin, níor cheart go ndéanfaidh forálacha na Treorach seo difear do na hoibleagáidí a eascraíonn as Cinneadh (AE, Euratom) 2015/444 ón gCoimisiún an 13 Márta 2015 maidir leis na rialacha slándála chun faisnéis rúnaicmithe AE a chosaint nó as Cinneadh ón gComhairle an 23 Meán Fómhair 2013 maidir leis na rialacha slándála chun faisnéis rúnaicmithe AE a chosaint.
- (22) Daoine a thuairiscíonn faisnéis faoi bhagairtí nó díobháil do leas an phobail a fhaigheann siad i gcomhthéacs a ngníomhaíochtaí oibre, is ag feidhmiú a gcirt chun tuairimí a nochtadh atá siad. Leis an gceart chun tuairimí a nochtadh, atá cumhdaithe

⁴⁸ Treoir ón gComhairle (AE) 2016/1164 an 12 Iúil 2016 lena leagtar síos rialacha i gcoinne cleachtais seachanta cánach a théann i bhfeidhm go díreach ar fheidhmiú an mhargaidh inmheánaigh (arna leasú); Togra le haghaidh Treorach ón gComhairle maidir le Comhbhonn Comhdhlúite don Cháin Chorporáide, COM/2016/0683 final — 2016/0336; Togra le haghaidh Treorach ón gComhairle maidir le Comhbhonn Comhdhlúite don Cháin Chorporáide, COM/2016/0685 final — 2016/0337.

⁴⁹ IO L 173, lch. 1.

⁵⁰ Treoir Cur Chun Feidhme (AE) 2015/2392 ón gCoimisiún an 17 Nollaig 2015 maidir le Rialachán (AE) Uimh. 596/2014 ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle maidir le tuairisciú d'údaráis inniúla maidir le sáruithe iarbhrí nó féideartha ar an Rialachán sin (IO L 332, lch. 126).

in Airteagal 11 de Chairt um Chearta Bunúsacha an Aontais Eorpaigh ('an Chairt') agus in Airteagal 10 den Choinbhinsiún Eorpach um Chearta an Duine (ECHR), cuimsítear saoirse agus iolrachas na meán.

- (23) Dá réir sin, úsáidtear sa Treoir seo cásdlí na Cúirte Eorpaí um Chearta an Duine maidir leis an gceart chun tuairimí a nochtadh, agus na prionsabail a forbraíodh ar an mbonn sin ag Comhairle na hEorpa sa Mholadh uaithi in 2014 maidir le Cosaint do Sceithirí⁵¹.
- (24) Teastaíonn cosaint dhlíthiúil shonrach ó dhaoine má fhaigheann siad an fhaisnéis a thuairiscíonn siad trína gcuid gníomhaíochtaí oibre agus dá bhféadfaidís a bheith i mbaol frithbhirt san obair dá bharr sin (mar shampla, as dualgas rúndachta nó dílseachta a sháru). Is é an chúis bhunúsach gur cheart cosaint a thabhairt dóibh ná go bhfuil a seasamh eacnamaíoch leochaileach i leith an duine ar a bhfuil siad *de facto* ag brath don obair. Nuair nach bhfuil aon éagothroime cumhachta a bhaineann leis an obair ann (mar shampla i gcás gnáthghearánach nó saoránaigh ar an láthair) níl aon ghá le cosaint i gcoinne frithbhirt.
- (25) Éilíonn forfheidhmiú éifeachtach dhlí an Aontais go dtugtar cosaint don réimse is leithne is féidir de chatagóirí daoine, bíodh siad ina saoránaigh de chuid AE nó ina náisiúnaigh tríú tíortha, de bhua gníomhaíochtaí oibre (beag beann ar chineál na ngníomhaíochtaí seo, bíodh siad íoctha nó neamhíoctha), ar daoine iad a bhfuil rochtain phribhléideach acu ar fhaisnéis faoi sháruithe a mbeadh sé ar leas an phobail iad a thuairisciú, agus a d'fhéadfadh a bheith thíos le frithbheart má thuairiscíonn siad na sáruithe sin. Ba cheart do na Ballstáit a áirithiú go ndéantar an gá atá le cosaint a shocrú trí thagairt a dhéanamh do na himthosca ábhartha go léir agus ní hamháin trí thagairt a dhéanamh do chineál an chaidrimh, ionas go gcumhdófar raon iomlán na ndaoine a bhfuil baint acu leis an eagraíocht inar tharla an sárú.
- (26) Ba cheart feidhm a bheith ag cosaint, ar dtús, maidir le daoine a bhfuil stádas 'oibrithe' acu, de réir bhrí Airteagal 45 CFAE, mar atá léirithe ag Cúirt Bhreithiúnais an Aontais Eorpaigh⁵², *i.e.* daoine a dhéanann obair, ar feadh tréimhse áirithe ama, do agus faoi threoir duine eile, dá bhfaigheann siad luach saothair. Dá bhrí sin, ba cheart cosaint a thabhairt freisin d'oibrithe i gcaidreamh fostaíochta neamhchaighdeánach, lena n-áirítear oibrithe páirtaimseartha agus oibrithe ar chonarthaí ar théarma seasta, chomh maith le daoine a bhfuil conradh fostaíochta nó caidreamh fostaíochta acu le gníomhaireacht shealadach, ar cineálacha caidrimh iad ina mbíonn sé deacair go minic cosaint chaighdeánach i gcoinne córa éagóraí a chur i bhfeidhm.
- (27) Ba cheart go gcuirfí cosaint freisin le catagóirí breise daoine nádúrtha nó dlítheanacha, agus, cé nach 'oibrithe' iad de réir bhrí Airteagal 45 CFAE, is féidir ról lárnach a bheith acu maidir le sáruithe ar an dlí a nochtadh agus féadfaidh siad iad féin a bheith in áit na leochaileachta eacnamaíche i gcomhthéacs a ngníomhaíochtaí oibre. Mar shampla, i réimsí cosúil le sábháilteacht táirgí, tá soláthróirí i bhfad níos gaire do fhoinsé monaraithe a d'fhéadfadh a bheith éagórach agus mídhleathach, do chleachtais allmhairithe nó dáilte táirgí neamhshábháilte; . i gcur chun feidhme chistí an Aontais, tá sainchomhairleoirí a sholáthraíonn a gcuid seirbhísí in ionad pribhléide chun aird a tharraingt ar sháruithe a bhfuil siad mar fhinné orthu. De ghnáth, tá catagóirí den sórt

⁵¹ CM/Rec(2014)7.

⁵² Breithiúnas an 3 Iúil 1986, Lawrie-Blum, Cás 66/85; an 14 Deireadh Fómhair 2010, Union Syndicale Solidaires Isère, Cás C-428/09; an 9 Iúil 2015, Balkaya, Cás C-229/14; an 4 Nollaig 2014, FNV Kunsten, Cás C-413/13; agus an 17 Samhain 2016, Ruhrlandklinik, Cás C-216/15.

sin daoine, lena n-áirítear daoine féinfhostaithe a sholáthraíonn seirbhísí, oibrithe neamhspleácha, conraitheoirí, fochonraitheoirí agus soláthraithe, faoi réir frithbhirt den chineál foirceannadh luath nó conradh seirbhísí, ceadúnas nó cead a chealú, caillteanas gnó, caillteanas ioncaim, comhéigean, imeaglú nó ciapadh, dúliostáil/gnó a bhagcatáil nó damáiste don chlú. Féadfaidh scairshealbhóirí agus daoine i gcomhlachtaí bainistíochta a bheith thíos le frithbheart freisin, mar shampla i dtéarmaí airgeadais nó le himeaglú nó ciapadh, dúliostáil nó damáiste don chlú. Ba cheart cosaint a thabhairt freisin d'iarrthóirí fostaíochta nó le haghaidh seirbhísí a sholáthar d'eagraíocht a fuair an fhaisnéis maidir le sárúithe dlí le linn an phróisis earcaíochta nó le linn céim idirbheartaíochta réamhchonartha eile, ar daoine iad a d'fhéadfadh a bheith thíos le frithbheart mar shampla i bhfoirm teistiméireachtaí diúltacha fostaíochta nó dúliostáil/baghatáil ghnó.

- (28) Tuigtear le cosaint éifeachtach do sceithirí go gcosnófar freisin catagóirí breise daoine, ar daoine iad, cé nach bhfuil siad ag brath ar a gcuid gníomhaíochtaí oibre go heacnamaíoch, a d'fhéadfadh a bheith thíos le frithbheart mar gheall ar shárúithe a nochtadh. I gcás frithbheart i gcoinne saorálaithe agus oiliúnaithe neamhíochta, is é a d'fhéadfadh a bheith i gceist nach mbainfí úsáid as a gcuid seirbhísí a thuilleadh, nó go dtabharfaí teistiméireacht dhiúltach i leith fostaíochta sa todhchaí nó go ndéanfaí damáiste don chlú ar shlí eile.
- (29) Chun go ndéanfaí díobháil thromchúiseach do leas an phobail a bhrath agus a chosc go héifeachtach, ar an bhfaisnéis a thuairiscítear atá incháilithe don chosaint ní mór a chumhdach ní hamháin faisnéis faoi ghníomhaíochtaí neamhdhleathacha ach faisnéis faoi mhí-úsáid dlí freisin, eadhon gníomhartha nó neamhghníomhartha nach bhfuil neamhdhleathach i dtéarmaí foirmiúla ach a chuireann ar neamhní cuspóir nó críoch an dlí.
- (30) Éilíonn cosc éifeachtach ar shárúithe ar dhlí an Aontais go dtugtar cosaint do dhaoine a sholáthraíonn faisnéis faoi shárúithe féideartha, nach bhfuil tarlaithe fós, ach gur dócha go ndéanfar iad. Ar na cúiseanna céanna, tá gá le cosaint freisin do dhaoine nach soláthraíonn fianaise dhearfach ach a ardaíonn údair inní nó amhrais réasúnacha. Ag an am céanna, níor cheart feidhm a bheith ag cosaint maidir le faisnéis a thuairisciú atá cheana féin san fhearann poiblí nó maidir le ráflaí nár cruthaíodh nó clostrácht.
- (31) Léiríonn frithbheart an dlúthchaidreamh (cúis agus éifeacht) a chaithfidh a bheith ann idir an tuairisc agus an chóir dhochrach a d'fhulaing an duine tuairiscithe, go díreach nó go hindíreach, ionas gur féidir leis an duine sin cosaint dhlíthiúil a bhaint as. Éilíonn cosaint éifeachtach do dhaoine tuairiscithe mar mhodh chun forfheidhmiú dhlí an Aontais a fheabhsú sainmhíniú leathan ar fhrithbheart, lena n-áirítear aon ghníomh nó neamhghníomh a tharlaíonn i gcomhthéacs na hoibre a dhéanann díobháil dóibh.
- (32) Ba cheart cosaint ó fhrithbheart mar mhodh chun saoirse tuairimí a nochtadh agus saoirse na meán a chosaint a chur ar fáil do dhaoine a thuairiscíonn faisnéis faoi ghníomhartha nó neamhghníomhartha laistigh d'eagraíocht (tuairisciú inmheánach) nó d'údarás lasmuigh (tuairisciú seachtrach) agus do dhaoine a nochtann an fhaisnéis sin don phobal (mar shampla, go díreach chuig an bpobal trí ardáin ghréasáin nó na meáin shóisialta, nó chuig na meáin, oifigigh tofa, eagraíochtaí na sochaí sibhialta, ceardchumainn nó eagraíochtaí gairmiúla/gnó).
- (33) Is foinsí tábhachtacha iad sceithirí, go háirithe, d'iriseoirí iniúchacha. Trí chosaint éifeachtach a sholáthar do sceithirí ó fhrithbheart, méadaítear ar an deimhneacht dhlíthiúil do sceithirí (féideartha) agus leis sin spreagtar agus éascaítear an sceithireacht do na meáin. Maidir leis sin, tá cosaint do sceithirí mar fhoinsí

iriseoireachta ríthábhachtach chun ról na hiriseoireachta iniúchaí a chosaint i sochaithe daonlathacha.

- (34) Is faoi na Ballstáit é na húdaráis atá inniúil chun na tuairiscí a fháil agus bearta leantacha a dhéanamh ar na tuairiscí a aithint maidir le sárúithe a thagann faoi raon feidhme na Treorach seo. Féadfaidh siad sin a bheith ina gcomhlachtaí rialála nó maoirseachta sna réimsí lena mbaineann, ina ngníomhaireachtaí forfheidhmithe dlí, ina gcomhlachtaí frith-éilithe agus ina n-ombudsman. Beidh na hacmhainní agus na cumhachtaí is gá ag na húdaráis atá ainmnithe mar inniúil chun cruinneas na líomhaintí a dhéantar sa tuairisc a mheas agus chun aghaidh a thabhairt ar na sárúithe a thuairiscítear, lena n-áirítear trí imscrúdú, ionchúiseamh nó gníomh a sheoladh d'fhonn cistí a aisghabháil, nó gníomhaíochtaí feabhais iomchuí eile, i gcomhréir lena sainordú.
- (35) Foráiltear i nDlí an Aontais cheana féin i réimsí sonracha, amhail drochúsáid mhargaidh⁵³, eitlíocht shibhialta⁵⁴ nó sábháilteacht oibríochtaí ola agus gáis amach ón gcósta⁵⁵ do bhunú bealaí tuairiscithe inmheánacha agus seachtracha. Ba cheart tógáil ar na bealaí atá ann cheana féin, dá bhforáiltear i ngníomhartha sonracha de chuid an Aontais, chomh fada agus is féidir maidir leis na hoibleagáidí chun na bealaí sin a leagtar síos sa Treoir seo a bhunú.
- (36) Tá roinnt comhlachtaí, oifigí agus gníomhaireachtaí de chuid an Aontais, amhail an Oifig Eorpach Frith-Chalaoise (OLAF), an Ghníomhaireacht Eorpach um Shábháilteacht Mhuirí (EMSA), an Ghníomhaireacht Eorpach um Shábháilteacht Eitlíochta (EASA) agus an Ghníomhaireacht Leigheasra Eorpach (EMA), a bhfuil bealaí agus nósanna imeachta seachtracha i bhfeidhm acu chun tuairiscí a fháil ar shárúithe a thagann faoi raon feidhme na Treorach seo, a dhéanann foráil go príomha do rúndacht chéannacht na ndaoine tuairiscithe. Ní dhéanfaidh an Treoir seo difear do na bealaí agus na nósanna imeachta tuairiscithe seachtracha sin, i gcás ina bhfuil siad ann, ach áiríteofar leis go mbainfidh daoine a thuairiscíonn do na comhlachtaí, na hoifigí nó na gníomhaireachtaí sin de chuid an Aontais leas as íoschaighdeán choiteanna cosanta ar fud an Aontais.
- (37) Chun sárú ar dhlí an Aontais a bhrath agus a chosc go héifeachtach, tá sé ríthábhachtach go sroicheann an fhaisnéis ábhartha go tapa iad siúd is gaire do fhoinsé na faidhbe, iad siúd is fearr is féidir imscrúdú a dhéanamh air agus cumhachtaí acu chun é a leigheas, i gcás inar féidir. Éilítear leis sin go mbunóidh eintitis dhlíthiúla san earnáil phríobháideach agus san earnáil phoiblí nósanna imeachta inmheánacha iomchuí chun tuairiscí a fháil agus bearta leantacha a dhéanamh ina dhiaidh.
- (38) Maidir le heintitis dhlíthiúla san earnáil phríobháideach, tá an oibleagáid maidir le bealaí inmheánacha a bhunú comhréireach lena méid agus leibhéal an riosca a chruthaíonn a ngníomhaíochtaí do leas an phobail. Ba cheart feidhm a bheith aige maidir le gach eintiteas meánmhéide agus mór, gan spléachas le cineál a gcuid gníomhaíochtaí, bunaithe ar a n-oibleagáid CBL a bhailiú. Mar riail ghinearálta ba cheart gnóthais bheaga agus micreaghnóthais, mar atá sainmhínithe in Airteagal 2 den

⁵³ Luaite thuas.

⁵⁴ Rialachán (AE) Uimh. 376/2014 ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle an 3 Aibreán 2014 maidir le tuairisciú, anailísiú agus bearta leantacha ar theagmhais san eitlíocht shibhialta, IO L 122, lch. 18.

⁵⁵ Treoir 2013/30/AE ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle an 12 Meitheamh 2013 maidir le sábháilteacht oibríochtaí ola agus gáis amach ón gcósta agus lena leasaítear Treoir 2004/35/CE.

Iarscríbhinn de Mholadh an Choimisiúin an 6 Bealtaine 2003, arna leasú⁵⁶, a bheith díolmhaithe ón oibleagáid chun bealaí inmheánacha a bhunú. Mar sin féin, tar éis measúnú riosca cuí, féadfaidh na Ballstáit a cheangal ar ghnóthais bheaga bealaí tuairiscithe inmheánacha a bhunú i gcásanna ar leith (m.sh. mar gheall ar na rioscaí suntasacha a d'fhéadfadh a bheith mar thoradh ar a gcuid gníomhaíochtaí).

- (39) Níor cheart feidhm a bheith ag an díolúine ó ghnóthais bheaga agus ó mhicreaghóthais ón oibleagáid chun bealaí tuairiscithe inmheánacha a bhunú maidir le gnóthais phríobháideacha atá gníomhach i réimse na seirbhísí airgeadais. Ba cheart oibleagáid a bheith ar ghnóthais den sórt sin fós chun bealaí tuairiscithe inmheánacha a bhunú, i gcomhréir leis na hoibleagáidí reatha a leagtar amach in *acquis* an Aontais maidir le seirbhísí airgeadais.
- (40) Ba cheart é a bheith soiléir, i gcás eintiteas dlíthiúil príobháideach nach foráileann do bhealaí tuairiscithe inmheánacha, gur cheart daoine tuairiscithe a bheith in ann tuairisciú seachtrach a dhéanamh díreach chuig na húdaráis inniúla agus ba cheart na daoine sin an chosaint a fháil i gcoinne frithbheartaíochtaí dá bhforáiltear leis an Treoir seo.
- (41) D'fhonn a áirithiú go háirithe, go n-urramaítear rialacha soláthair phoiblí san earnáil phoiblí, ba cheart feidhm a bheith ag an oibleagáid chun bealaí tuairiscithe inmheánacha a chur i bhfeidhm maidir leis na heintitis dlíthiúla phoiblí uile, ar leibhéal áitiúil, réigiúnach agus náisiúnta, agus a bheith comhréireach lena méid. I gcásanna nach ndéantar foráil do bhealaí inmheánacha in eintitis bheaga phoiblí, féadfaidh na Ballstáit foráil a dhéanamh maidir le tuairisciú inmheánach laistigh de leibhéal níos airde sa riarachán (is é sin le rá ar leibhéal réigiúnach nó lárnach).
- (42) Ar choinníoll go n-áiritheofar rúndacht chéannacht an duine tuairiscithe, is faoi gach aon eintiteas dlíthiúil príobháideach agus poiblí é na cineálacha bealaí tuairiscithe atá le bunú a shainiú, is é sin ar bhonn duine le duine, trí an bpost, trí bheolíne theileafóin nó trí ardán ar líne (inlíon nó idirlíon). Mar sin féin, níor chóir bealaí tuairiscithe a bheith teoranta dóibh siúd i measc na n-uirlisí, amhail tuairiscí pearsanta agus bosca(í) gearán, nach ráthaíonn rúndacht chéannacht an duine tuairiscithe.
- (43) Féadfar a údarú do thríú páirtithe tuairiscí a fháil thar ceann eintiteas príobháideach agus poiblí, ar choinníoll go dtairgeann siad ráthaíochtaí iomchuí go n-urramófar neamhspleáchas, rúndacht, cosaint sonraí agus socréideacht. Féadfaidh soláthraithe ardáin le haghaidh tuairiscithe go seachtrach, abhcóide seachtrach nó iniúchóirí nó ionadaithe ceardchumainn a bheith i gceist leis sin.
- (44) Ba cheart nósanna imeachta tuairiscithe inmheánacha a chur ar chumas eintiteas dlíthiúil príobháideach tuairiscí ó fhostaithe an eintitis agus óna fhochuideachtaí nó óna chleamhnaithe (an grúpa) a fháil agus a imscrúdú, faoi lán-rúndacht, ach ina theannta sin, a mhéid is féidir, tuairiscí ó aon ghníomhairí nó soláthraithe de chuid an ghrúpa agus ó dhuine ar bith a fhaigheann faisnéis trína chuid gníomhaíochtaí oibre leis an eintiteas agus leis an ngrúpa.
- (45) Bíonn na daoine nó na ranna is iomchuí laistigh d'eintiteas dlíthiúil príobháideach atá ainmnithe inniúil chun tuairiscí a fháil agus bearta leantacha a dhéanann ina ndiaidh ag brath ar struchtúr an eintitis, ach, i gcás ar bith, ba cheart dá bhfeidhm a áirithiú nach bhfuil aon choinbhleacht leasa ann agus go bhfuil neamhspleáchas ann. In eintitis bheaga, féadfaidh an fheidhm seo a bheith ina dhá fheidhm ag oifigeach cuideachta atá

⁵⁶

Moladh ón gCoimisiún an 6 Bealtaine 2003 maidir le micrifhiontair, fiontair bheaga agus mheánmhéide a shainmhíniú (IO L 124, 20.5.2003, lch. 36).

in áit mhaith chun tuairisciú go díreach do cheannaire na heagraíochta, amhail príomhoifigeach um chomhlíonadh nó oifigeach acmhainní daonna, oifigeach dlíthiúil nó príobháideachais, príomhoifigeach airgeadais, príomhoifigeach iniúchóireachta nó comhalta den bhord.

- (46) I gcomhthéacs an tuairiscithe inmheánaigh, tá ríthábhachtach le cáilíocht agus trédhearcacht na faisnéise a sholáthraítear ar an nós imeachta leantach don tuairisc chun iontaobh a thógáil ar éifeachtacht chóras foriomlán na cosanta do sceithirí agus laghdaítear leis aon dóchúlacht go mbeidh tuilleadh tuairiscí nó nochtadh poiblí ann gan ghá. Ba cheart an duine tuairiscithe a chur ar an eolas laistigh de chreat ama réasúnta maidir leis an mbeart atá beartaithe nó atá déanta mar bheart leantach ar an tuairisc (mar shampla, dúnadh bunaithe ar easpa fianaise leordhóthanaí nó ar fhorais eile, fiosrúchán inmheánach a sheoladh agus b'fhéidir torthaí an fhiosrúcháin agus/nó bearta atá déanta chun aghaidh a thabhairt ar an gceist a ardaíodh, tarchur chuig údarás inniúil chun tuilleadh fiosrúcháin a dhéanamh) a mhéid nach ndéanfaidh an fhaisnéis sin dochar don fhiosrúchán nó don imscrúdú nó nach ndéanfaidh sé difear do chearta an duine lena mbaineann. Níor cheart an tréimhse ama réasúnta sin a bheith níos mó ná trí mhí san iomlán. Nuair a bhíonn na bearta leantacha iomchuí á gcinneadh fós, ba cheart don duine tuairiscithe a bheith ar an eolas faoi seo agus faoi aon aiseolas eile a d'fhéadfadh sé/sí a bheith ag súil leis.
- (47) Ba cheart do dhaoine atá ag smaoineamh ar shárúithe ar dhlíthe an Aontais a thuairisciú a bheith in ann cinneadh feasach a dhéanamh maidir le cibé acu, conas agus cén uair é a thuairisciú. Cuirfidh na heintitis phríobháideacha agus phoiblí a bhfuil nósanna imeachta tuairiscithe inmheánacha i bhfeidhm acu faisnéis ar fáil maidir leis na nósanna imeachta seo chomh maith le faisnéis maidir le nósanna imeachta chun tuairisciú go seachtrach chuig údaráis inniúla ábhartha. Ní mór faisnéis den sórt sin a bheith intuigthe agus inrochtana go héasca, lena n-áirítear, a mhéid is féidir, do dhaoine eile chomh maith, nach fostaithe iad, ach a thagann i dteagmháil leis an eintiteas trína gcuid gníomhaíochtaí oibre, amhail soláthraithe seirbhíse, dáileoirí, soláthraithe agus comhpháirtithe gnó. Mar shampla, féadfar an fhaisnéis sin a phostáil ar shuíomh infheicthe agus inrochtana ag na daoine sin go léir agus ar ghréasán an eintitis agus féadtar é a chur san áireamh i gcúrsaí agus i gcúrsaí oiliúna ar eitic agus ionracas.
- (48) D'fhonn sárúithe ar dhlí an Aontais a bhrath agus a chosc go héifeachtach éilítear go n-áiríteofar go bhféadfaidh sceithirí féideartha an fhaisnéis atá acu a thabhairt go héasca agus faoi lán-rúndacht chuig na húdaráis inniúla ábhartha a bhfuil sé ar a gcumas é a imscrúdú agus an fhadhb a leigheas, i gcás inar féidir.
- (49) Is é an easpa muiníne i dtairbhe an tuairiscithe ceann de na príomhfhachtóirí a chuireann bac ar sceithirí féideartha. Mar sin teastaíonn oibleagáid shoiléir ar údaráis inniúla bearta leantacha a dhéanamh go dícheallach ar na tuairiscí a fuarthas, agus, laistigh de chreat ama réasúnta, aiseolas a bheith tugtha do na daoine tuairiscithe maidir leis an mbeart atá beartaithe nó déanta mar bhearta leantacha (mar shampla, dúnadh bunaithe ar easpa fianaise leordhóthanaí nó ar fhorais eile, imscrúdú agus b'fhéidir a thorthaí a sheoladh agus/nó bearta a dhéanamh chun aghaidh a thabhairt ar an tsaincheist a ardaíodh; tarchur chuig údarás eile atá inniúil chun bearta leantacha a dhéanamh) sa mhéid nach ndéanfaidh an fhaisnéis sin dochar don imscrúdú nó do chearta na ndaoine lena mbaineann.
- (50) Ba cheart bearta leantacha agus aischothú a dhéanamh laistigh de chreat ama réasúnta; teastaíonn sé sin de bharr an ghá atá ann aghaidh a thabhairt ar an bhfadhb a fhéadann

a bheith ina ábhar tuairisce go pras, chomh maith le nochtadh poiblí gan ghá a sheachaint. Níor chóir creat ama den sórt sin a bheith níos faide ná trí mhí, ach d'fhéadfaí é a shíneadh go sé mhí, más gá, de bharr imthosca sonracha an cháis, go háirithe cineál agus castacht ábhar na tuairisce, a bhféadfadh imscrúdú fada a bheith ag teastáil lena aghaidh.

- (51) I gcás a bhforáiltear dó faoi dhlí náisiúnta nó faoi dhlí an Aontais, ba cheart do na húdaráis inniúla cásanna nó faisnéis ábhartha a tharchur chuig comhlachtaí, oifigí nó gníomhaireachtaí ábhartha an Aontais, lena n-áirítear, chun críocha na Treorach seo, an Oifig Eorpach Frith-Chalaoise (OLAF) agus Oifig an Ionchúisitheora Phoiblí Eorpaigh (EPPO), gan dochar don fhéidearthacht go ndéanfaidh an duine tuairiscithe teagmháil dhíreach le comhlachtaí, oifigí nó gníomhaireachtaí den sórt sin de chuid an Aontais.
- (52) D'fhonn cumarsáid éifeachtach a chumasú lena bhfoireann tiomnaithe, is gá go bhfuil bealaí sonracha i bhfeidhm ag na húdaráis inniúla agus go n-úsáideann siad bealaí sonracha a úsáid, ar leithligh óna ngnáthchórais um ghearáin phoiblí, agus ba cheart iad sin a bheith éasca le húsáid agus go gceadófaí leo tuairisciú a dhéanamh i scríbhinn agus ó bhéal, chomh maith le tuairisciú go leictreonach agus go neamhleictreonach.
- (53) Theastódh comhaltaí foirne tiomnaithe na n-údarás inniúil, atá oilte go gairmiúil, lena n-áirítear oilte ar na rialacha is infheidhme maidir le cosaint sonraí, chun tuairiscí a láimhseáil agus chun cumarsáid a dhéanamh leis an duine tuairiscithe, chomh maith le bearta leantacha a dhéanamh ar an tuairisc ar bhealach iomchuí.
- (54) Ba chóir do dhaoine a bheartaíonn tuairisc a thabhairt a bheith in ann cinneadh feasach a dhéanamh maidir le cibé acu, conas agus cén uair tuairisc a thabhairt. Dá bhrí sin, ba cheart d'údaráis inniúla faisnéis a nochtadh go poiblí agus í a bheith inrochtana go héasca maidir leis na bealaí tuairiscithe atá ar fáil le húdaráis inniúla, faoi na nósanna imeachta is infheidhme agus faoi na comhaltaí foirne tiomnaithe laistigh de na húdaráis seo. Ba cheart an fhaisnéis uile maidir le tuairiscí a bheith trédhearcach, intuigthe go héasca agus iontaofa d'fhonn tuairisciú a chur chun cinn agus gan tuairisciú a dhíspreagadh.
- (55) Ba cheart do na Ballstáit a áirithiú go bhfuil nósanna imeachta cosanta leordhóthanacha i bhfeidhm ag údaráis inniúla chun tuairiscí maidir le sáruithe a phróiseáil agus chun sonraí pearsanta na ndaoine dá dtagraítear sa tuairisc a chosaint. Ba cheart go n-áiritheofaí sna nósanna imeachta sin go gcosnófar céannacht gach duine tuairiscithe, céannacht gach duine lena mbaineann, agus céannacht an tríú duine dá dtagraítear sa tuairisc (m.sh. finnéithe nó comhghleacaithe) ag gach céim den nós imeachta. Ba cheart an oibleagáid sin a bheith gan dochar do riachtanas agus do chomhréireacht na hoibleagáide faisnéis a nochtadh nuair a éilíonn an tAontas nó an dlí náisiúnta é agus faoi réir cosaintí iomchuí faoi na dlíthe sin, lena n-áirítear i gcomhthéacs imscrúduithe nó imeachtaí breithiúnacha nó chun saoirsí daoine eile a chosaint, lena n-áirítear cearta cosanta an duine lena mbaineann.
- (56) Is gá go gcomhlíonann foireann tiomnaithe an údaráis inniúil agus comhaltaí foirne an údaráis inniúil a fhaigheann rochtain ar an bhfaisnéis a sholáthraíonn duine tuairiscithe don údarás inniúil an dualgas i ndáil le socrú deacht ghairmiúil agus rúndacht nuair a tharchuirfear na sonraí laistigh agus lasmuigh den údarás inniúil, lena n-áirítear i gcás ina n-osclaíonn údarás inniúil imscrúdú nó fiosrúchán nó gníomhaíochtaí forfheidhmithe ina dhiaidh sin i ndáil leis an tuairisc ar shárúithe.

- (57) Ba cheart do na Ballstáit a áirithiú go gcoimeádtar taifead leordhóthanach ar gach tuairisc faoi shárú agus go bhfuil gach tuairisc inghnóthaithe laistigh den údarás inniúil agus go bhféadfar an fhaisnéis sin a fhaightear trí thuairiscí a úsáid mar fhianaise i mbearta forfheidhmithe i gcás inarb iomchuí.
- (58) Tá cosaint sonraí pearsanta an duine tuairiscithe agus an duine lena mbaineann rithábhachtach chun cóir éagórach nó damáistí do chlú a sheachaint mar gheall ar nochtadh sonraí pearsanta, go háirithe sonraí a nochtann céannacht duine lena mbaineann. Dá réir sin, i gcomhréir le ceanglais Rialachán (AE) 2016/679 maidir le cosaint daoine nádúrtha i ndáil le próiseáil sonraí pearsanta agus maidir le saorghluaiseacht na sonraí sin (Rialachán Ginearálta um Chosaint Sonraí, dá ngairfear 'RGCS anseo feasta'), ba cheart d'údarás inniúla nósanna imeachta leordhóthanacha um chosaint sonraí a bhunú atá dírithe go sonrach ar chosaint an duine tuairiscithe, an duine lena mbaineann agus aon tríú duine dá dtagraítear sa tuairisc ba cheart go n-áirítear córas slán laistigh den údarás inniúil ina bhfuil cearta rochtana srianta do bhaill foirne údaraithe amháin.
- (59) Ba cheart athbhreithniú rialta na n-údarás inniúil ar nósanna imeachta agus malartú dea-chleachtas eatarthu a ráthú go bhfuil na nósanna imeachta sin leordhóthanach agus dá bhrí sin ag freastal ar a gcuaspóir.
- (60) D'fhoill cosaint a fháil, ba cheart do na daoine tuairiscithe a chreidiúint le réasún, i bhfianaise na n-imthoisc agus na faisnéise atá ar fáil dóibh tráth an tuairiscithe, go bhfuil na nithe a thuairiscíonn siad fíor. Ba cheart an tuairim réasúnach seo a thiomhdaí mura gcruthaítear agus go dtí go gcruthaítear a mhalairt. Is cosaint riachtanach é seo i gcoinne tuairiscí mailíseacha nó mí-úsáideacha, rud a áirithíonn nach bhfuil cosaint ag na daoine a thuairiscíonn faisnéis mhícheart nó mhíthreorach d'aon ghnó agus go feasach. Ag an am céanna, áirithítear leis nach gcaillfear an chosaint nuair a thug an duine tuairiscithe tuairisc mhíchruinn de bhotún ach gan é sin a bheith déanta d'aon turas. Ar bhealach comhchosúil, ba cheart do dhaoine tuairiscithe a bheith i dteideal cosanta faoin Treoir seo má tá forais réasúnacha acu chun a chreidiúint go dtagann an fhaisnéis a thuairiscítear laistigh dá raon feidhme.
- (61) Tá gá le húsáid chisealta bealaí tuairiscithe, mar riail ghinearálta, lena áirithiú go bhfaighidh na daoine ar féidir leo cur le réiteach luath agus éifeachtach ar rioscaí do leas an phobail an fhaisnéis chomh maith le cosc a chur ar dhamáistí do chlú gan údar maith ó nochtadh poiblí. Ag an am céanna, tá gá le roinnt eisceachtaí maidir lena chur i bhfeidhm, lena gceadaítear don duine tuairiscithe an bealach is oiriúnaí a roghnú ag brath ar chúinsí aonair an cháis. Thairis sin, tá sé riachtanach nochtadh poiblí a chosaint lena n-áirítear prionsabail dhaonlathacha amhail trédhearcacht agus cuntasacht, agus cearta bunúsacha amhail saoirse chun tuairimí a nochtadh agus saoirse na meán, agus leas na bhfostóirí a chothromú chun a gcuid eagraíochtaí a bhainistiú agus a leasanna a chosaint le leas an phobail a chosaint ó dhíobháil, de réir na gcritéar a forbraíodh i gcásdlí na Cúirte Eorpaí um Chearta an Duine⁵⁷.
- (62) De ghnáth, ba cheart do dhaoine tuairiscithe na bealaí inmheánacha atá ar fáil dóibh a úsáid ar dtús agus tuairisciú dá bhfostóir. Mar sin féin, d'fhéadfadh sé a bheith

⁵⁷

Ar cheann de na critéir lena chinneadh más amhlaidh go gcuireann frithbheart i gcoinne sceithirí a dhéanann nochtadh poiblí isteach ar shaoirse chun tuairimí a léiriú ar bhealach nach bhfuil gá leis i sochaí dhaonlathacha, is ea más amhlaidh go raibh bealaí malartacha ar fáil do na daoine a rinne an nochtadh chun an nochtadh a dhéanamh; Féach, mar shampla, *Guja v. Mholdóiv* [GC], uimh. 14277/04, ECHR 2008.

amhlaidh nach bhfuil bealaí inmheánacha ann (i gcás eintiteas nach bhfuil faoi oibleagáid na bealaí sin a bhunú de bhua na Treorach seo nó an dlí náisiúnta is infheidhme) nó nach bhfuil a n-úsáid éigeantach (d'fhéadfadh sin a bheith i gcás daoine nach bhfuil i gcaidreamh fostaíochta), nó i gcás gur úsáideadh iad ach nach raibh feidhm cheart acu (mar shampla níor déileáladh leis an tuairisc go dícheallach nó laistigh de chreat ama réasúnta, nó níor glacadh aon ghníomh chun aghaidh a thabhairt ar an sárú dlí in ainneoin torthaí dearfacha an fhiosrúcháin).

- (63) I gcásanna eile, ní fhéadfaí a bhfuil ag súil leis, ar bhonn réasúnach, go bhfeidhmeodh na bealaí inmheánacha i gceart, mar shampla, i gcás ina bhfuil cúiseanna bailí ag daoine tuairiscithe chun a chreidiúint go mbeadh frithbheart le fulaingt acu de dheasca an tuairiscithe; nach ndéanfaí a rúndacht a chosaint; go bhfuil baint ag sealbhóir na freagrachta deiridh laistigh de chomhthéacs na hoibre leis an sárú; go bhféadfaí an sárú a cheilt; go bhféadfaí fianaise a cheilt nó a scriosadh; go bhféadfadh éifeachtúlacht ghníomhaíochtaí imscrúdaitheacha ag údaráis inniúla a chur i mbaol nó go bhfuil gá le beart práinneach (mar shampla mar gheall ar gharchontúirt do bhaol suntasach agus sonrach ann do shaol, do shláinte agus do shábháilteacht daoine, nó don chomhshaol. I ngach cás den sórt sin, cosnófar daoine a thuairiscíonn go seachtrach chuig na húdaráis inniúla agus, más ábhartha, chuig comhlachtaí, oifigí nó gníomhaireachtaí an Aontais. Thairis sin, tá cosaint le deonú freisin i gcásanna ina gceadaíonn reachtaíocht an Aontais don duine tuairiscithe tuairisciú go díreach chuig na húdaráis náisiúnta inniúla nó comhlachtaí, oifigí nó gníomhaireachtaí inniúla an Aontais, mar shampla i gcomhthéacs calaoise i gcoinne bhuiséad an Aontais, sciúradh airgid agus maoiniú sceimhlitheoireachta a chosc agus a bhrath nó i réimse na seirbhísí airgeadais.
- (64) Ba cheart do dhaoine a dhéanann nochtadh poiblí go díreach a bheith incháilithe le haghaidh cosanta i gcásanna nár tugadh aghaidh ar shárú (mar shampla, ní dhearnadh measúnú iomchuí air nó níor imscrúdaíodh é nó ní dhearnadh aon ghníomhaíocht feabhais) in ainneoin gur tuairiscíodh é go himmheánach agus/nó go seachtrach tar éis úsáid chisealta a bhaint as bealaí atá ar fáil; nó i gcásanna ina bhfuil cúiseanna bailí ag daoine tuairiscithe a chreidiúint go bhfuil claonpháirteachas idir an duine a dhéanann an sárú agus go bhfuil amhras réasúnach ann i leith an údaráis inniúil, go bhféadtar fianaise a bheith ceilte nó scriosta, nó go bhféadfadh éifeachtúlacht ghníomhaíochtaí imscrúdaitheacha ag údaráis inniúla a bheith i mbaol; nó i gcásanna ina bhfuil garchontúirt nó contúirt fhollasach ann do leas an phobail, nó i gcás ina bhfuil baol ann go ndéanfaí damáiste dochúlaithe, lena n-áirítear, *inter alia*, dochar ar iomláine coirp.
- (65) Ba cheart daoine tuairiscithe a chosaint i gcoinne aon chineál frithbhirt, bíodh sé díreach nó indíreach, a dhéanann a bhfostóir nó custaiméir/faighteoir seirbhísí agus a dhéanann daoine atá ag obair le haghaidh nó ag gníomhú thar ceann an fhostóra nó an chustaiméara/an fhaighteora, lena n-áirítear comhoibrithe agus bainisteoirí san eagraíocht chéanna nó in eagraíochtaí eile lena mbíonn an duine tuairiscithe i dteagmháil i gcomhthéacs a ghníomhaíochtaí oibre, i gcás ina molann an duine lena mbaineann frithbheart nó ina nglacann sé leis. Ba cheart cosaint a bheith curtha ar fáil i gcoinne frithbheart a ghlactar maidir leis an duine tuairiscithe féin ach freisin maidir leo siúd lena bhféadfar a ghlacadh i leith an eintitis dhlíthiúil dá seasann sé/sí, amhail seirbhísí a dhiúltú, dúliostáil nó gnó a bhagcatáil. Ina theannta sin, áirítear mar fhrithbheart indíreach gníomhaíochtaí a dhéantar i gcoinne gaolta an duine tuairiscithe a bhfuil caidreamh oibre idir iad agus fostóir an duine tuairiscithe nó ina gcustaiméir/faighteoir seirbhísí agus ionadaithe oibrithe a thug tacaíocht don duine tuairiscithe freisin.

- (66) I gcás ina dtarlaíonn frithbheart gan bhrath agus gan phionós, tá éifeacht mhór dhiúltach aige sin ar sceithirí féideartha. Tá éifeacht thábhachtach athchomhairleach ag toirmeasc soiléir ar fhrithbheart sa dlí, á neartú tuilleadh ag forálacha maidir le dliteanas pearsanta agus pionóis do dhaoine a dhéanann frithbheart.
- (67) D'fhéadfadh sé go gcuirfí bac ar thuairisciú ó sceithirí féideartha nach bhfuil cinnte conas tuairisc a thabhairt nó má bheidh siad cosanta sa deireadh. Ba cheart do na Ballstáit a áirithiú go gcuirfear faisnéis ábhartha ar fáil ar bhealach atá éasca le húsáid agus a bheidh inrochtana ag an bpobal i gcoitinne. Ba cheart comhairle aonair, neamhchlaonta agus rúnda, saor in aisce, a bheith ar fáil maidir le, mar shampla, más amhlaidh go bhfuil fhaisnéis atá i gceist cumhdaithe ag na rialacha is infheidhme maidir le cosaint do sceithirí, maidir le cé acu bealach tuairiscithe is fearr a d'fhéadfaí a úsáid agus maidir leis na nósanna imeachta malartacha atá ar fáil i gcás nach bhfuil an fhaisnéis faoi réir na rialacha is infheidhme ('comharthaíocht'). Is féidir rochtain ar chomhairle den sórt sin cabhrú lena áirithiú go ndéantar tuairiscí trí na bealaí iomchuí, ar bhealach freagrach agus go ndéantar sárúithe agus éagóiritheoireachtaí a bhrath nó fiú a chosc go tráthúil.
- (68) Faoi chreatlaí náisiúnta áirithe agus i gcásanna áirithe, féadfaidh daoine atá thíos le frithbheart leas a bhaint as foirmeacha deimhniúcháin ar an bhfíric go gcomhlíonann siad coinníollacha na rialacha is infheidhme. D'ainneoin na bhféidearthachtaí sin, ba cheart rochtain éifeachtach a bheith acu ar athbhreithniú breithiúnach, ar a dtéann sé ar na cúirteanna cinneadh a dhéanamh, bunaithe ar chúinsí aonair uile an cháis, cibé acu a chomhlíonann siad coinníollacha na rialacha is infheidhme.
- (69) Níor cheart go bhféadfaí na cearta agus na hoibleagáidí a bunaíodh leis an Treoir seo a tharscaoileadh trí mheán conartha. Ní féidir a bheith ag brath ar oibleagáidí dlíthiúla nó conarthacha daoine aonair, amhail clásail dílseachta i gconarthaí nó i gcomhaontuithe rúndachta/neamhnachta, d'fhonn oibrithe a chosc ó thuairisciú, diúltú do chosaint nó d'fhonn iad a phionósú as é sin a dhéanamh. Ag an am céanna, níor cheart go ndéanfaidh an Treoir seo difear don chosaint dhlíthiúil agus do phribhléid ghairmiúil eile dá bhforáiltear faoin dlí náisiúnta.
- (70) Is dócha go gcuirfear frithbhearta i láthair mar a bheadh bonn cirt leo ar fhorais seachas an tuairisciú agus is féidir go mbeadh sé an-deacair do dhaoine tuairiscithe an nasc idir an dá cheann a chruthú, cé go bhféadfadh níos mó cumhachta agus acmhainní a bheith ag lucht an fhrithbhirt leis an ngníomhaíocht a rinneadh agus an réasúnaíocht a dhoiciméadú. Dá bhrí sin, nuair a léiríonn an duine tuairiscithe *prima facie* go ndearna sé/sí tuarascáil nó nochtadh de réir na Treorach seo agus go raibh dochar air, ba cheart go n-aistrítear an t-ualach cruthúnais don duine a ghlac an gníomh díobhálach, agus ba cheart dó a léiriú ansin nach raibh a ngníomhaíocht a rinneadh nasctha ar bhealach ar bith an tuairisciú nó an nochtadh.
- (71) Lasmuigh de thoirmeasc follasach ar fhrithbheart dá bhforáiltear sa dlí, tá sé ríthábhachtach go mbeidh rochtain ag daoine atá thíos le frithbheart ar leigheasanna dlí. Cinnfear an leigheas iomchuí i ngach cás ag an gcineál frithbhirt a fulaingíodh. Féadfaidh sé a bheith i ngníomharthaíochtaí le haghaidh aischur i bpost (mar shampla, i gcás dífhostaithe, aistrithe nó ísliú céime, nó coimeád siar oiliúna nó ardú céime) nó le haghaidh cead, ceadúnas nó Conradh a cealaíodh a athbhunú; cúiteamh i leith caillteanas iarbhír agus airgeadais sa todhchaí (maidir le pá a cailleadh roimhe seo, ach freisin le haghaidh caillteanas ioncaim amach anseo, costais a bhaineann le hathrú slí bheatha); cúiteamh i leith damáiste eacnamaíoch eile amhail costais dhlíthiúla agus costais chóireála leighis, agus maidir le damáiste doláimhsithe (pian agus fulaingt).

- (72) D'fhéadfadh na cineálacha caingne dlí a bheith éagsúil idir córais dhlíthiúla ach ba cheart go n-áiritheofar leo leigheas a iomláine agus a éifeachtaí agus is féidir. Níor cheart do leigheasanna sceithirí féideartha amach anseo a dhíspreagadh. Mar shampla, trí cheadú do chúiteamh mar rogha ar aiscur i bpost i gcás dífhostaithe d'fhéadfaí sin a bheith ina chúis le cleachtas córasach in eagraíochtaí níos mó, rud a d'fhéadfadh tionchar athchomhairleach a bheith aige ar sceithirí sa todhchaí.
- (73) Tá sé ríthábhachtach do dhaoine tuairiscithe go bhfuil leigheasanna eatramhach ann le linn a bheith ag feitheamh ar réiteach ó imeachtaí dlíthiúla a d'fhéadfadh a bheith an-fhada. Is féidir go háirithe faoiseamh eatramhach a bheith riachtanach chun bagairtí, iarrachtaí ar fhrithbheart nó bearta leanúnacha frithbhirt, amhail ciapadh san ionad oibre, nó chun cosc a chur ar chineálacha frithbhirt amhail dífhostú, a d'fhéadfadh a bheith deacair a fhreascú tar éis tréimhsí fada ama agus a d'fhéadfadh an duine aonair a scrios ar bhonn airgeadais — is rud é sin a fhéadann sceithirí féideartha a díspreagadh go mór.
- (74) Féadfaidh beart a dhéantar i gcoinne daoine tuairiscithe lasmuigh de chomhthéacs na hoibre, trí imeachtaí, mar shampla, a bhaineann le clúmhilleadh, sárú ar chóipcheart, rúin trádála, rúndacht agus cosaint sonraí pearsanta, a bheith ina iombhagairt thromchúiseach ar sceithireacht. Treoir (AE) 2016/943 ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle⁵⁸ díolúine daoine a thuairisciú ó na bearta sásaimh shibhialta, na nósanna imeachta agus na leigheasanna a fhorálann sé, i gcás go ndearnadh an rún trádála a fháil, a úsáid nó a nochtadh a líomhnaítear chun mí-iompar, mícheart nó gníomhaíocht neamhdhleathach a nochtadh, ar choinníoll go ghníomhaigh an freagróir chun críche ag cosaint leas an phobail i gcoitinne. Chomh maith leis sin in imeachtaí eile, ba cheart daoine tuairiscithe a bheith in ann brath ar thuairisc nó nochtadh a bheith déanta de réir na Treorach seo mar chosaint. I gcásanna den sórt sin, ba cheart don duine a thionscnaíonn na himeachtaí an t-ualach a iompar maidir le haon intinn chun an dlí a shárú ag an duine tuairiscithe a chruthú.
- (75) Is féidir gur costas suntasach iad na táillí dlíthiúla ábhar do dhaoine tuairiscithe a chuireann in aghaidh frithbheart a dhéantar ina gcoinne in imeachtaí dlíthiúla. Cé go bhféadfadh siad na táillí seo a ghnóthú ag deireadh na n-imeachtaí, d'fhéadfadh sé nach mbeadh siad in ann iad a chumhdach chun tosaigh, go háirithe má tá siad dífhostaithe agus dúliostaithe. D'fhéadfadh sé go mbeadh ríthábhacht le cúnamh le haghaidh imeachtaí dlí coiriúla, go háirithe i gcomhréir le forálacha Threoir (AE) 2016/1919 ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle⁵⁹ agus ar bhonn níos ginearálta dóibh siúd atá i ngéarchéim airgeadais, i gcásanna áirithe, d'fhonn a gcearta chun cosanta a fhorfheidhmiú go héifeachtach.
- (76) Ba cheart cearta an duine lena mbaineann a chosaint d'fhonn damáistí do chlú nó iarmhairtí diúltacha eile a sheachaint. Ina theannta sin, ba cheart go n-urramaítear cearta cosanta agus rochtain ar leigheasanna an duine lena mbaineann go hiomlán ag gach céim den nós imeachta i ndiaidh na tuairisce, i gcomhréir le hAirteagal 47 agus Airteagal 48 de Chairt um Chearta Bunúsacha an Aontais Eorpaigh. Ba cheart go n-áiritheodh na Ballstáit cearta cosanta an duine lena mbaineann, lena n-áirítear an ceart

⁵⁸ Treoir (AE) 2016/943 ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle an 8 Meitheamh 2016 maidir le cosaint faisnéise neamhnócha agus faisnéis ghnó (rúin trádála) i gcoinne a n-éadála, úsáide agus a nochtadh neamhdhleathaigh (IO L 157, 15.6.2016, lch. 1).

⁵⁹ Treoir (AE) 2016/1919 ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle an 26 Deireadh Fómhair 2016 maidir le cúnamh dlí do dhaoine atá faoi dhrochamhras agus daoine cúisithe in imeachtaí coiriúla agus do dhaoine iarrtha in imeachtaí um barántas gabhála Eorpach (OJ L 297 4.11.2016, lch. 1).

chun rochtain a fháil ar an gcomhad, an ceart chun éisteacht a fháil agus an ceart chun leigheas éifeachtach a lorg i gcoinne cinnidh maidir leis an duine lena mbaineann faoi na nósanna imeachta is infheidhme a leagtar amach sa dlí náisiúnta i gcomhthéacs imscrúduithe nó imeachtaí breithiúnacha ina dhiaidh sin.

- (77) Ba cheart d'aon duine a ndearnadh dochar dó nó di, cibé acu go díreach nó go hindíreach, mar thoradh ar thuairisciú nó nochtadh faisnéise míchruinne nó míthreoraí, an chosaint agus na leigheasanna atá ar fáil dó nó di faoi na rialacha dlí ginearálta a choinneáil. I gcás go ndearnadh an tuairisc nó an nochtadh faisnéise míchruinne nó míthreoraí den sórt sin d'aon ghnó agus go feasach, ba cheart go mbeadh na daoine lena mbaineann i dteideal cúitimh i gcomhréir leis an dlí náisiúnta.
- (78) Tá pionóis riachtanach chun éifeachtacht na rialacha maidir le cosaint do sceithirí a áirithiú. Féadfaidh pionóis i gcoinne iad siúd a dhéanann frithbheart nó bearta díobhálacha eile i gcoinne daoine tuairiscithe bearta eile den chineál sin a dhíspreagadh. Is gá pionóis i gcoinne daoine a dhéanann tuairisc nó nochtadh faisnéise a léirítear a bheith bréagach go feasach d'fhonn tuilleadh tuairiscithe mailísi a dhíspreagadh agus d'fhonn creidiúnacht an chórais a chaomhnú. Ba cheart comhréireacht na bpionós sin a áirithiú nach mbíonn éifeacht athchomhairleach acu ar sceithirí féideartha.
- (79) Ba cheart aon phróiseáil ar shonraí pearsanta a dhéantar de bhun na Treorach seo, lena n-áirítear sonraí pearsanta a mhalartaítear nó a tharchuirtear ag na húdaráis inniúla, i gcomhréir le Rialachán (AE) 2016/679, agus le Treoir (AE) 2016/680 ó Parlaimint na hEorpa agus ón gComhairle, agus aon mhalartú nó tarchur faisnéise ag údaráis inniúla ar leibhéal an Aontais i gcomhréir le Rialachán (CE) Uimh. 45/2001 ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle⁶⁰. Ba cheart aird ar leith a thabhairt ar na prionsabail a bhaineann le próiseáil sonraí pearsanta a leagtar amach in Airteagal 5 den RGCS, Airteagal 4 de Threoir (AE) 2016/680 agus Airteagal 4 de Rialachán (CE) Uimh. 45/2001, agus leis an bprionsabal de chosaint sonraí trí dheardh agus de réir réamhshocrú atá leagtha síos in Airteagal 25 den RGCS, Airteagal 20 de Threoir (AE) 2016/680 agus Airteagal XX de Rialachán (AE) Uimh. 2018/XX lena n-aisghairtear Rialachán Uimh. 45/2001 agus Cinneadh Uimh. 1247 /2002/CE.
- (80) Tugann an Treoir seo isteach íoschaighdeán agus ba cheart é a bheith de chumhacht ag na Ballstáit forálacha níos fabhraí a thabhairt isteach nó a chothabháil don duine tuairiscithe, ar choinníoll nach gcuirfidh na forálacha sin isteach ar na bearta chun daoine lena mbaineann a chosaint.
- (81) I gcomhréir le hAirteagal 26(2) CFAE, ní mór don mhargadh inmheánach limistéar gan teorainneacha inmheánacha a chuimsiú ina n-áiritheofar gluaiseacht shaor agus shábháilte earraí agus seirbhísí. Ba cheart don mhargadh inmheánach luach breise a chur ar fáil do shaoránaigh an Aontais i bhfoirm caighdeán agus sábháilteacht níos fearr earraí agus seirbhísí, lena n-áiritheofar ardchaighdeán sláinte poiblí agus cosaint an chomhshaoil chomh maith le saorghluaiseacht sonraí pearsanta. Dá bhrí sin, is é Airteagal 114 CFAE an bunús dlí iomchuí chun na bearta is gá d'fhonn an margadh inmheánach a bhunú agus a fheidhmiú. I dteannta Airteagal 114 CFAE, ba cheart bunús dlí bhreise a bheith ag an Treoir seo chun na réimsí a chumhdach atá ag brath

⁶⁰ Rialachán (CE) Uimh. 45/2001 ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle an 18 Nollaig 2000 maidir le daoine aonair a chosaint i dtaca le próiseáil sonraí pearsanta arna dhéanamh ag na hinstitiúidí agus na comhlachtaí Comhphobail agus maidir le saorghluaiseacht sonraí den sórt sin (IO L 8, 12.1.2001, lch. 1).

ar Airteagail 16, 33, 43, 50, 53 (1), 62, 91, 100, 103, 109, 168, 169 agus 207 CFAE agus Airteagal 31 de Chonradh Euratom chun bearta an Aontais a ghlacadh. Ós rud é go bhfuil sé mar aidhm ag an Treoir seo leasanna airgeadais an Aontais a chosaint níos fearr, ba cheart Airteagal 325 (4) CFAE a áireamh mar bhunús dlí.

- (82) Tá raon feidhme ábhartha na Treorach seo bunaithe ar na réimsí a shainaithint ina bhfuil údar maith agus gá le cosaint do sceithirí a thabhairt isteach ar bhonn na fianaise atá ar fáil faoi láthair. Féadfadh raon feidhme ábhartha den sórt sin a leathnú chuig réimsí nó gníomhartha breise an Aontais, más gá sin mar bhealach chun a bhforfheidhmiú a neartú bunaithe ar fhianaise a d'fhéadfadh teacht chun cinn sa todhchaí nó ar bhonn na meastóireachta ar an gcaoi inar oibrigh an Treoir seo.
- (83) Aon uair a ghlactar reachtaíocht ina dhiaidh sin atá ábhartha don Treoir seo, ba cheart a shonrú, i gcás inarb iomchuí, go mbeidh feidhm ag an Treoir seo. Más gá, ba cheart Airteagal 1 agus an Iarscríbhinn a leasú.
- (84) Is é cuspóir na Treorach seo, eadhon forfheidhmiú a neartú i réimsí beartais agus gníomhartha áirithe i gcás ina bhféadfadh sáruithe ar dhlí an Aontais díobháil thromchúiseach a dhéanamh do leas an phobail trí chosaint éifeachtach do sceithirí, agus ní féidir é a bhaint amach go leordhóthanach ag na Ballstáit ag feidhmiú ina n-aonar ná ar bhealach neamhchomhordaithe, ach is fearr is féidir é a bhaint amach trí ghníomh an Aontais lena bhforáiltear d'íoschaighdeáin comhchuibhithe maidir le cosaint do sceithirí. Thairis sin, is é gníomh an Aontais amháin is féidir comhleanúnachas a sholáthar agus rialacha reatha an Aontais maidir le cosaint do sceithirí a ailíniú. Dá bhrí sin, féadfaidh an tAontas bearta a ghlacadh i gcomhréir le prionsabal na coimhdeachta mar atá leagtha amach in Airteagal 5 den Chonradh ar an Aontas Eorpach. I gcomhréir le prionsabal na comhréireachta a leagtar amach san Airteagal sin, ní théann an Treoir seo thar a bhfuil riachtanach chun an cuspóir sin a ghnóthú.
- (85) Urramaítear leis an Treoir seo na cearta bunúsacha agus na prionsabail arna n-aithint i gCairt um Chearta Bunúsacha an Aontais Eorpaigh. Ba cheart, dá réir sin, an Rialachán seo a chur chun feidhme i gcomhréir leis na cearta agus leis na prionsabail sin. Go háirithe, féachann an Treoir seo le hurramú iomlán a áirithiú maidir le saoirse tuairimí a nochtadh agus saoirse faisnéise, an ceart chun sonraí pearsanta a chosaint, an tsaoirse chun gnó a sheoladh, an ceart chun leibhéal ard cosanta do thomhaltóirí, an ceart chun leighis éifeachtaigh agus chun cearta cosanta.
- (86) Chuathas i gcomhairle leis an Maoirseoir Eorpach ar Chosaint Sonraí i gcomhréir le hAirteagal 28(2) de Rialachán (CE) Uimh. 45/2001 agus thug sé tuairim an [...] ⁶¹.

TAR ÉIS AN TREOIR SEO A GHLACADH:

CAIBIDIL I

RAON FEIDHME AGUS SAINMHÍNITHE

⁶¹ IO C

Airteagal 1

Raon feidhme ábhartha

1. D'fhonn feabhas a chur ar fhorfheidhmiú dhlí agus bheartais an Aontais i réimsí sonracha, leagtar síos leis an Treoir seo íoschaighdeán choiteanna chun daoine a chosaint a thuairiscíonn gníomhaíochtaí neamhdhleathacha nó mí-úsáid dlí den sórt seo a leanas:
 - a) sáruithe a thagann faoi raon feidhme ghníomhartha an Aontais a leagtar amach san Iarscríbhinn (Cuid I agus Cuid II) maidir leis na réimsí seo a leanas:
 - (i) soláthar poiblí;
 - (ii) seirbhísí airgeadais, cosc ar sciúradh airgid agus maoiniú sceimhlitheoireachta;
 - (iii) sábháilteacht táirgí;
 - (iv) sábháilteacht iompair;
 - (v) cosaint an chomhshaoil;
 - (vi) sábháilteacht núicléach;
 - (vii) sábháilteacht bia agus beatha, sláinte agus leas ainmhithe;
 - (viii) sláinte an phobail;
 - (ix) cosaint tomhaltóirí;
 - (x) cosaint príobháideachais agus sonraí pearsanta, agus slándáil gréasán agus córas faisnéise.
 - b) sáruithe ar Airteagail 101, 102, 106, 107 agus 108 CFAE agus sáruithe a thagann faoi raon feidhme Rialachán (CE) Uimh. 1/2003 ón gComhairle agus Rialachán (AE) Uimh. 2015/1589 ón gComhairle;
 - c) sáruithe a dhéanann difear do leasanna airgeadais an Aontais mar a shainmhínítear in Airteagal 325 CFAE agus mar a shonraítear tuilleadh, go háirithe, i dTreoir (AE) 2017/1371 agus i Rialachán (AE, Euratom) Uimh. 883/2013;
 - d) sáruithe a bhaineann leis an margadh inmheánach, dá dtagraítear in Airteagal 26 (2) CFAE, maidir le gníomhartha a sháraíonn rialacha cánach corparáidí nó socruithe arb é is cuspóir dóibh buntáiste cánach a fháil a bhriseann cuspóir nó críoch dhlí na cánach corparáidí is infheidhme.
2. Beidh feidhm ag na rialacha sin i gcás ina bhforáiltear maidir le rialacha sonracha i ndáil le tuairisciú sáruithe i ngníomhartha earnáil-sonracha de chuid an Aontais a liostaítear i gCuid 2 den Iarscríbhinn. Beidh forálacha na Treorach seo infheidhme maidir le gach ní a bhaineann le cosaint daoine tuairiscithe agus nach bhfuil á rialú leis na gníomhartha earnáil-sonracha sin de chuid an Aontais.

Airteagal 2

Raon feidhme pearsanta

1. Beidh feidhm ag an Treoir seo maidir le daoine tuairiscithe atá ag obair san earnáil phríobháideach nó san earnáil phoiblí a fuair faisnéis maidir le sárúithe i gcomhthéacs oibre, lena n-áirítear, ar a laghad, an méid a leanas:
 - a) daoine a bhfuil stádas an oibrí acu, de réir bhrí Airteagal 45 CFAE;
 - b) daoine a bhfuil stádas féinfhostaithe acu, de réir bhrí Airteagal 49 CFAE;
 - c) scairshealbhóirí agus daoine a bhaineann le comhlacht bainistíochta gnóthais, lena n-áirítear comhaltaí neamhfheidhmiúcháin, chomh maith le saorálaithe agus oiliúnaithe gan phá;
 - d) aon duine atá ag obair faoi mhaoirseacht agus faoi stiúir conraitheoirí, fochonraitheoirí agus soláthraithe.
2. Beidh feidhm ag an Treoir seo freisin maidir le daoine tuairiscithe a bhfuil a gcaidreamh oibre le tosú fós i gcásanna ina bhfuarthas faisnéis maidir le sárú le linn an phróisis earcaíochta nó in idirbheartaíocht réamhchonartha eile.

Airteagal 3

Sainmhínithe

Chun críocha na Treorach seo, beidh feidhm ag na sainmhínithe a leanas:

- (1) ciallaíonn 'sárúithe' gníomhaíochtaí neamhdhleathacha iarbhír nó féideartha nó mí-úsáid dlí a bhaineann le gníomhartha an Aontais agus le réimsí a thagann faoin raon feidhme dá dtagraítear in Airteagal 1 agus san Iarscríbhinn;
- (2) ciallaíonn 'gníomhaíochtaí neamhdhleathacha' gníomhartha nó neamhghníomhartha atá contrártha do dhlí an Aontais;
- (3) ciallaíonn 'mí-úsáid dlí' gníomhartha nó neamhghníomhartha a thagann faoi raon feidhme dhlí an Aontais nach cosúil go bhfuil siad neamhdhleathach i dtéarmaí foirmiúla ach a bhriseann an cuspóir nó an chríoch atá leis na rialacha is infheidhme;
- (4) ciallaíonn 'faisnéis faoi shárúithe' fianaise faoi shárúithe iarbhír chomh maith le hamhras réasúnta maidir le sárúithe féideartha nár tharla fós;
- (5) ciallaíonn 'tuairisc' faisnéis a sholáthar a bhaineann le sárú a tharla nó ar dócha go dtarlóidh sé san eagraíocht ina bhfuil nó ina raibh an duine tuairiscithe ag obair nó in eagraíocht eile lena bhfuil nó lena raibh sé i dteagmháil trína chuid oibre;
- (6) ciallaíonn 'tuairisciú inmheánach' faisnéis maidir le sárúithe a sholáthar laistigh d'eintiteas dlíthiúil poiblí nó príobháideach;
- (7) ciallaíonn 'tuairisciú seachtrach' faisnéis maidir le sárúithe a sholáthar do na húdaráis inniúla;
- (8) ciallaíonn 'nochtadh' faisnéis maidir le sárúithe arna fáil laistigh de chomhthéacs na hoibre a chur ar fáil don fhearann poiblí;
- (9) ciallaíonn 'duine tuairiscithe' duine nádúrtha nó dlítheanach a thuairiscíonn nó a nochtann faisnéis faoi shárúithe arna fáil i gcomhthéacs a chuid gníomhaíochtaí oibre;

- (10) ciallaíonn 'comhthéacs oibre' gníomhaíochtaí oibre reatha nó san am atá caite san earnáil phoiblí nó san earnáil phríobháideach, beag beann ar chineál na ngníomhaíochtaí, trína bhféadfadh daoine faisnéis a fháil maidir le sáruithe agus ina bhféadfadh na daoine sin a bheith thíos le frithbheart má thuairiscíonn siad na sáruithe.
- (11) ciallaíonn 'duine lena mbaineann' duine nádúrtha nó dlítheanach a ndéantar tagairt dó sa tuairisc nó sa nochtadh mar dhuine a bhfuil an sárú curtha ina leith nó mar dhuine a bhfuil baint aige leis an sárú;
- (12) ciallaíonn 'frithbheart' aon ghníomh nó neamhghníomh a bhagraítear nó a dhéantar, arna spreagadh ag an tuairisciú inmheánach nó seachtrach, a tharlaíonn i gcomhthéacs oibre agus a dhéanann díobháil éagórach nó a d'fhéadfadh díobháil éagórach a dhéanamh don duine tuairiscithe;
- (13) ciallaíonn 'beart leantach' aon bheart a dhéanann faighteoir na tuairisce, go himmheánach nó go seachtrach, chun cruinneas na líomhaintí a dhéantar sa tuairisc a mheas agus, i gcás inarb iomchuí, d'fhonn aghaidh a thabhairt ar an sárú a thuairiscítear, lena n-áirítear gníomhaíochtaí ar nós fiosrúchán inmheánach, imscrúdú, ionchúiseamh, beart le haghaidh cistí a aisghabháil agus dúnadh;
- (14) ciallaíonn 'údarás inniúil' aon údarás náisiúnta atá i dteideal tuairiscí a fháil i gcomhréir le Caibidil III agus a ainmnítear chun na dualgais dá bhforáiltear sa Treoir seo a chomhlíonadh, go háirithe maidir le bearta leantacha ar na tuairiscí.

CAIBIDIL II

TUAIRISCIÚ INMHEÁNACH AGUS BEARTA LEANTACHA A DHÉANAMH I LEITH TUAIRISCÍ

Airteagal 4

Oibleagáid chun bealaí agus nósanna imeachta inmheánacha a bhunú maidir le tuairisciú agus bearta leantacha a dhéanamh i leith na dtuairiscí

1. Áiritheoidh na Ballstáit go mbunóidh eintitis dhlíthiúla san earnáil phríobháideach agus san earnáil phoiblí bealaí agus nósanna imeachta inmheánacha maidir le tuairisciú agus bearta leantacha a dhéanamh i leith na dtuairiscí, tar éis dul i gcomhairle le comhpháirtithe sóisialta, más iomchuí.
2. Tabharfaidh na bealaí agus na nósanna imeachta sin deis d'fhostaithe an eintitis tuairiscí a dhéanamh. Féadfaidh siad an deis tuairiscí a dhéanamh a thabhairt freisin do dhaoine eile a bhíonn i dteagmháil leis an eintiteas i gcomhthéacs a ngníomhaíochtaí oibre, dá dtagraítear in Airteagal 2(1)(b), (c) agus (d), ach ní bheidh úsáid bealaí inmheánacha tuairiscithe éigeantach do na catagóirí sin daoine.
3. Is iad seo a leanas na heintitis dhlíthiúla san earnáil phríobháideach dá dtagraítear i mír 1:
 - a) eintitis dhlíthiúla phríobháideacha ina bhfuil 50 fostaí nó níos mó;

- b) eintitis dhlíthiúla phríobháideacha a bhfuil láimhdeachas gnó bliantúil nó clár comhardaithe bliantúil de EUR 10 milliún nó níos mó acu;
- c) eintitis dhlíthiúla phríobháideacha d'aon mhéid atá ag feidhmiú i réimse na seirbhísí airgeadais nó atá i mbaol sciúradh airgid nó maoiniú sceimhlitheoireachta, arna rialú faoi na gníomhartha de chuid an Aontais dá dtagraítear san Iarscríbhinn.
- 4. Tar éis measúnú riosca iomchuí a dhéanamh agus cineál gníomhaíochtaí na n-eintiteas agus an leibhéal riosca ina dhiaidh sin á gcur san áireamh, féadfaidh na Ballstáit a chur de cheangal ar eintitis dhlíthiúla phríobháideacha, mar a shainmhínítear i Moladh ón gCoimisiún an 6 Bealtaine 2003⁶², seachas iad siúd dá dtagraítear i mír 3(c), bealaí agus nósanna imeachta tuairiscithe inmheánacha a bhunú.
- 5. Cuirfear in iúl don Choimisiún aon chinneadh arna ghlacadh ag Ballstát de bhun mhír 4, mar aon le fírinniú agus na critéir arna n-úsáid sa mheasúnú riosca. Cuirfidh an Coimisiún an cinneadh sin in iúl do na Ballstáit eile.
- 6. Is iad a leanas na heintitis dhlíthiúla san earnáil phoiblí dá dtagraítear i mír 1:
 - a) riarachán stáit;
 - b) riarachán agus ranna réigiúnacha;
 - c) bardais ina bhfuil níos mó ná 10 000 áitritheoir;
 - d) eintitis eile atá faoi rialú an dlí phoiblí.

Airteagal 5

Nósanna imeachta maidir le tuairisciú inmheánach agus bearta leantacha a dhéanamh i leith na dtuairiscí

- 1. Ar na nósanna imeachta maidir le tuairisciú agus bearta leantacha a dhéanamh i leith na dtuairiscí dá dtagraítear in Airteagal 4, áireofar an méid a leanas:
 - a) bealaí chun na tuairiscí a fháil, agus iad ceaptha, leagtha amach agus á n-oibriú ar bhealach a áirithíonn rúndacht chéannacht an duine tuairiscithe agus a choisceann rochtain ar an bhfaisnéis ag comhaltaí foirne neamhúdaraithé;
 - b) ainmniú duine nó roinne atá inniúil maidir le bearta leantacha a dhéanamh i leith na dtuairiscí;
 - c) go ndéantar bearta cuí leantacha i leith na tuairisce ag an duine nó an roinn ainmnithe;
 - d) creat ama réasúnta, nach faide ná trí mhí tar éis na tuairisce, d'fhonn aiseolas a chur ar fáil don duine tuairiscithe maidir leis na bearta leantacha i leith na tuairisce;
 - e) faisnéis atá soiléir agus inrochtana go héasca maidir leis na nósanna imeachta agus faisnéis maidir le conas tuairiscí a dhéanamh go seachtrach d'údaráis inniúla de bhun Airteagal 13(2) agus, i gcás inarb ábhartha, do chomhlachtaí, oifigí nó gníomhaireachtaí de

⁶² Moladh ón gCoimisiún an 6 Bealtaine 2003 maidir leis an sainmhíniú ar mhicrifhiontair, fiontair bheaga agus fiontair mheánmhéide a shainmhíniú IO L 124, 20.5.2003, lch. 36.

chuid an Aontais, agus maidir leis na coinníollacha faoina bhféadfar tuairisciú den sórt sin a dhéanamh.

2. Na bealaí dá bhforáiltear i bpointe (a) de mhír 1, fágfaidh siad go bhféadfar tuairisciú a dhéanamh ar gach aon bhealach acu seo a leanas:

(a) tuairiscí scríofa i bhformáid leictreonach nó páipéir agus/nó tuairisc ó bhéal ar línte teileafóin, bíodh sé taifeadta nó gan taifeadadh;

(b) cruinnithe aghaidh ar aghaidh leis an duine nó an roinn a ainmníodh chun tuairiscí a fháil.

Féadfaidh bealaí tuairiscithe a bheith á n-oibriú go himmheánach ag duine nó roinn a bheidh ainmnithe chun na críche sin nó féadfar iad a chur ar fáil ar bhonn seachtrach ag tríú páirtí, ar choinníoll go n-urramaítear na cosaintí agus na ceanglais dá dtagraítear i bpointe (a) de mhír 1.

3. D'fhéadfadh sé a bheith amhlaidh gurb é an duine nó an roinn chéanna dá dtagraítear i bpointe (b) de mhír 1 atá inniúil chun na tuairiscí a fháil. Féadfar daoine breise a ainmniú mar "dhaoine iontaofa" óna bhféadfadh daoine tuairiscithe agus iad siúd atá ag smaoineamh ar thuairisciú comhairle rúnda a lorg.

CAIBIDIL III

TUAIRISCIÚ SEACHTRACH AGUS BEARTA LEANTACHA A DHÉANAMH I LEITH TUAIRISCÍ

Airteagal 6

Oibleagáid chun bealaí tuairiscithe seachtracha a bhunú agus chun bearta leantacha a dhéanamh i leith tuairiscí

1. Ainmneoidh na Ballstáit na húdaráis atá inniúil chun tuairiscí a fháil agus a láimhseáil.

2. Áiritheoidh na Ballstáit go ndéanfaidh na húdaráis inniúla an méid a leanas:

a) bealaí tuairiscithe seachtracha neamhspleácha agus féinrialaithe a bhunú, atá slán agus a áirithíonn rúndacht, maidir le faisnéis arna soláthar ag an duine tuairiscithe a fháil agus a láimhseáil;

b) aiseolas a thabhairt don duine tuairiscithe faoi na bearta leantacha i leith na tuairisce laistigh de thréimhse ama réasúnta nach faide ná trí mhí, nó sé mhí i gcásanna a bhfuil údar cuí leo;

c) an fhaisnéis atá sa tuairisc a tharchur chuig comhlachtaí, oifigí nó gníomhaireachtaí inniúla de chuid an Aontais, de réir mar is iomchuí, le haghaidh tuilleadh imscrúdaithe, i gcás ina bhforáiltear maidir leis sin faoin dlí náisiúnta nó faoi dhlí an Aontais.

3. Áiritheoidh na Ballstáit go ndéanfaidh na húdaráis inniúla bearta leantacha i leith na dtuairiscí trí na bearta is gá a dhéanamh agus trí ábhar na dtuairiscí a imscrúdú, a mhéid is iomchuí. Déanfaidh na húdaráis inniúla toradh críochnaitheach na n-imscrúduithe a chur in iúl don duine tuairiscithe.

4. Áiritheoidh na Ballstáit go gcuirfidh aon údarás a fuair tuairisc ach nach bhfuil an inniúlacht aige aghaidh a thabhairt ar an sárú a tuairiscíodh, go ndéanfaidh sé í a tharchur chuig an údarás inniúil agus an duine tuairiscithe a chur ar an eolas.

Airteagal 7

Ceapadh bealaí tuairiscithe seachtracha

1. Measfar bealaí tuairiscithe seachtracha tiomnaithe a bheith neamhspleách agus féinrialaithe, má chomhlíonann siad na critéir go léir a leanas:
 - a) tá siad scartha ó bhealaí cumarsáide ginearálta an údaráis inniúil, lena n-áirítear iad siúd trína ndéanann an t-údarás inniúil cumarsáid go himmheánach agus le tríú páirtithe ina ghnáthchúrsa gnó;
 - b) déantar iad a cheapadh, a chur ar bun agus a oibriú ar bhealach a áirithíonn iomláine, ionracas agus rúndacht na faisnéise agus a choisceann rochtain ar an bhfaisnéis ag comhaltaí foirne neamhúdaraíthe an údaráis inniúil;
 - c) fágann siad gur féidir faisnéis bhuan a stóráil i gcomhréir le hAirteagal 11 sa dóigh agus go bhféadfaí tuilleadh imscrúduithe a dhéanamh.
2. Tabharfaidh na bealaí tuairiscithe tiomnaithe deis tuairiscithe ar na bealaí a leanas ar a laghad:
 - a) tuairisc scríofa i bhformáid leictreonach nó páipéir;
 - b) tuairisc ó bhéal trí línte teileafóin, bíodh sí taifeadta nó gan taifeadadh;
 - c) cruinniú aghaidh ar aghaidh le comhaltaí foirne tiomnaithe an údaráis inniúil.
3. Áiritheoidh na húdaráis inniúla go gcuirfear tuairisc arna fáil ar bhealach eile seachas trí na bealaí tuairiscithe tiomnaithe dá dtagraítear i mír 1 agus mír 2 ar aghaidh go pras gan modhnú uirthi chuig comhaltaí foirne tiomnaithe an údaráis inniúil trí bhealaí cumarsáide tiomnaithe a úsáid.
4. Bunóidh na Ballstáit nósanna imeachta lena áirithiú, i gcás ina dtugtar an tuairisc ar dtús do dhuine nach bhfuil ainmnithe mar láimhseálaí freagrach tuairiscí, nach ndéanfaidh an duine sin aon fhaisnéis a nochtadh a d'fhéadfadh céannacht an duine tuairiscithe nó an duine lena mbaineann a thabhairt le fios.

Airteagal 8

Comhaltaí foirne tiomnaithe

1. Áiritheoidh na Ballstáit go mbeidh comhaltaí foirne tiomnaithe ag na húdaráis inniúla chun tuairiscí a láimhseáil. Gheobhaidh comhaltaí foirne tiomnaithe sainoiliúint chun críocha tuairiscí a láimhseáil.
2. Déanfaidh comhaltaí foirne tiomnaithe na feidhmeanna a leanas a chomhlíonadh:
 - a) faisnéis a sholáthar d'aon duine leasmhar maidir leis na nósanna imeachta tuairiscithe;
 - b) tuairiscí a ghlacadh agus bearta leantacha a dhéanamh ina leith;

c) teagmháil a choinneáil leis an duine tuairiscithe chun an duine tuairiscithe a chur ar an eolas maidir le dul chun cinn agus toradh an imscrúdaithe.

Airteagal 9

Nósanna imeachta is infheidhme maidir le tuairisciú seachtrach

1. Sna nósanna imeachta is infheidhme maidir le tuairisciú seachtrach, déanfar foráil maidir leis na nithe seo a leanas:
 - a) an modh ina bhféadfaidh an t-údarás inniúil a cheangal ar an duine tuairiscithe an fhaisnéis a tuairiscíodh a shoiléiriú nó faisnéis bhreise atá ar fáil don duine tuairiscithe a sholáthar;
 - b) creat ama réasúnta, nach faide ná trí mhí, nó sé mhí i gcásanna a bhfuil údar cuí leo, maidir le haiseolas a thabhairt don duine tuairiscithe faoi bhearta leantacha i leith na tuairisce, agus cineál agus ábhar an aiseolais sin;
 - c) an córas rúndachta is infheidhme maidir le tuairiscí, lena n-áirítear cur síos mionsonraithe ar na himthosca faoina bhféadfar sonraí rúnda duine tuairiscithe a nochtadh.
2. Áireofar sa chur síos mionsonraithe dá dtagraítear i bpointe (c) de mhír 1 na cásanna eisceachtúla nach n-áirítearfaí rúndacht sonraí pearsanta, lena n-áirítear i gcás a mbíonn nochtadh sonraí ina oibleagáid riachtanach agus comhréireach a cheanglaítear faoi dhlí an Aontais nó faoin dlí náisiúnta i gcomhthéacs imscrúduithe nó imeachtaí breithiúnacha ina dhiaidh sin nó chun saoirsí daoine eile a chosaint, lena n-áirítear ceart cosanta an duine lena mbaineann, agus i ngach cás atá faoi réir cosaintí iomchuí faoi na dlíthe sin.
3. Ní mór an cur síos mionsonraithe dá dtagraítear i bpointe (c) de mhír 1 a scríobh i dteanga shoiléir atá éasca le tuiscint agus é a bheith inrochtana go héasca do na daoine tuairiscithe.

Airteagal 10

Faisnéis maidir le tuairiscí a fháil agus maidir le bearta leantacha i leith na dtuairiscí

Áiritheoidh na Ballstáit go bhfoilseoidh na húdaráis inniúla an fhaisnéis a leanas, ar a laghad, ar a láithreán ghréasáin, i rannán ar leithligh atá inaitheanta agus inrochtana go héasca:

- a) na coinníollacha faoina bhfuil daoine tuairiscithe incháilithe le haghaidh cosanta faoin Treoir seo;
- b) na bealaí cumarsáide chun an tuairisciú a fháil agus bearta leantacha a dhéanamh ina leith:
 - i) na huimhreacha gutháin, lena léirítear má dhéantar comhraite a thaifeadadh nuair a úsáidtear na línte teileafóin sin;
 - (ii) seoltaí leictreonacha agus poist atá tiomnaithe, atá slán agus a áirithíonn rúndacht, d'fhonn dul i dteagmháil leis na comhaltaí foirne tiomnaithe;
- c) na nósanna imeachta is infheidhme maidir le tuairisciú sáruite dá dtagraítear in Airteagal 9;

- d) an córas rúndachta is infheidhme maidir le tuairiscí, agus go háirithe an faisnéis maidir le próiseáil sonraí pearsanta i gcomhréir le hAirteagal 13 de Rialachán (AE) 2016/679, Airteagal 13 de Threoir (AE) 2016/680 agus Airteagal 11 de Rialachán (CE) 45/2001, de réir mar is infheidhme.
- e) cineál na mbeart leantach atá le déanamh i leith tuairiscí;
- f) na leigheasanna agus na nósanna imeachta atá ar fáil i gcoinne frithbhirt agus féidearthachtaí chun comhairle rúnda a fháil do dhaoine atá ag smaoineamh ar thuairisc a thabhairt;
- g) ráiteas lena mínítear go soiléir nach meastar daoine a chuireann faisnéis ar fáil don údarás inniúil i gcomhréir leis an Treoir seo a bheith ag sárú aon sriain maidir le nochtadh faisnéise arna fhorchur ag conradh nó ag aon fhoráil reachtaíochta, rialúcháin nó riaracháin agus nach mbeidh an duine sin faoi dhliteanas ar bith maidir leis an nochtadh sin.

Airteagal 11

Coimeád taifead ar thuairiscí a fhaightear

1. Áiritheoidh na Ballstáit go gcoimeádfaidh údaráis inniúla taifid de gach tuairisc a fhaigheann siad.
 2. Ar thuairisc scríofa a fháil, tabharfaidh na húdaráis inniúla admháil go pras chuig an seoladh poist nó ríomhphoist arna léiriú ag an duine tuairiscithe, ach amháin má d'iarr an duine tuairiscithe a mhalairt go sainráite nó má chreideann an t-údarás inniúil go réasúnach go gcuirfeadh admháil go bhfuair sé tuairisc scríofa cosaint chéannacht an duine tuairiscithe i mbaol.
 3. I gcás ina n-úsáidtear líne theileafóin taifeadta le haghaidh tuairiscithe, faoi réir thoiliú an duine tuairiscithe, beidh sé de cheart ag an údarás inniúil an tuairisciú ó bhéal a dhoiciméadú ar cheann de na bealaí a leanas:
 - a) taifeadadh ar an gcomhrá i bhfoirm mharthanach agus in-aisghafa;
 - b) tras-scríbhinn iomlán agus chruinn den chomhrá arna hullmhú ag comhaltaí foirne tiomnaithe an údaráis inniúil.
- Tabharfaidh an t-údarás inniúil an deis don duine tuairiscithe an tras-scríbhinn den ghlaoch a sheiceáil, a cheartú agus a aontú trína síniú.
4. I gcás ina n-úsáidtear líne theileafóin neamhthaifeadta le haghaidh tuairiscithe, beidh sé de cheart ag an údarás inniúil an tuairisciú ó bhéal a dhoiciméadú i bhfoirm miontuairiscí beachta arna n-ullmhú ag na comhaltaí foirne tiomnaithe. Tabharfaidh an t-údarás inniúil an fhéidearthacht don duine tuairiscithe miontuairiscí an ghlaoh a sheiceáil, a cheartú agus a chomhaontú trína síniú.
 5. I gcás ina n-iarrfaidh duine cruinniú le comhaltaí foirne tiomnaithe an údaráis inniúil d'fhonn tuairisciú a dhéanamh de réir Airteagal 7(2)(c), áiritheoidh na húdaráis inniúla, faoi réir thoiliú an duine tuairiscithe, go gcoimeádfar taifid iomlána agus bheachta an chruinnithe i bhfoirm mharthanach agus in-aisghafa. Beidh sé de cheart ag údarás inniúil taifid an chruinnithe a dhoiciméadú ar cheann de na bealaí a leanas:
 - a) taifeadadh ar an gcomhrá i bhfoirm mharthanach agus in-aisghafa;

b) miontuairiscí beachta ar an gcruinniú arna n-ullmhú ag comhaltaí foirne tiomnaithe an údaráis inniúil.

Tabharfaidh an t-údarás inniúil an fhéidearthacht don duine tuairiscithe miontuairiscí an chruinnithe a sheiceáil, a cheartú agus a chomhaontú trína síniú.

Airteagal 12

Athbhreithniú ar na nósanna imeachta ag údaráis inniúla

Áiritheoidh na Ballstáit go ndéanfaidh údaráis inniúla athbhreithniú rialta ar a nósanna imeachta maidir le tuairiscí a fháil agus bearta leantacha i leith tuairiscí, agus uair amháin gach dhá bhliain ar a laghad. Le linn athbhreithniú a dhéanamh ar na nósanna imeachta sin, cuirfidh údaráis inniúla a dtaithí féin agus taithí údarás inniúil eile san áireamh agus déanfaidh siad a nósanna imeachta a oiriúnú dá réir.

CAIBIDIL IV

COSAINT DO DHAOINE TUAIRISCITHE AGUS DO DHAOINE LENA

mBAINEANN

Airteagal 13

Coinníollacha chun daoine tuairiscithe a chosaint

1. Beidh duine tuairiscithe incháilithe le haghaidh cosanta faoin Treoir seo ar choinníoll go bhfuil forais réasúnacha aige chun a chreidiúint go raibh an fhaisnéis a tuairiscíodh fíor tráth a tuairiscithe agus go dtagann an fhaisnéis sin faoi raon feidhme na Treorach seo.
2. Beidh duine a thuairiscíonn go seachtrach incháilithe le haghaidh cosanta faoin Treoir seo i gcás ina gcomhlíontar ceann de na coinníollacha seo a leanas:
 - a) thuairiscigh sé den chéad uair go himmheánach ach níor glacadh aon ghníomhaíocht iomchuí mar fhreagra ar an tuairisc laistigh den chreat ama réasúnta dá dtagraítear in Airteagal 5;
 - b) ní raibh bealaí tuairiscithe inmheánacha ar fáil don duine tuairiscithe nó níorbh fhéidir a bheith ag súil, ar bhonn réasúnach, leis an duine tuairiscithe a bheith ar an eolas go raibh na bealaí sin ar fáil;
 - c) ní raibh sé éigeantach don duine tuairiscithe úsáid a bhaint as bealaí tuairiscithe inmheánacha, i gcomhréir le hAirteagal 4(2);
 - d) ní fhéadfaí a bheith ag súil, ar bhonn réasúnach, go mbainfeadh sé úsáid as bealaí tuairiscithe inmheánacha i bhfianaise ábhar na tuairisce;
 - e) go raibh forais réasúnacha aige chun a chreidiúint go bhféadfadh úsáid a bhaintear as bealaí tuairiscithe inmheánacha, éifeachtacht beart imscrúdaithe ag údaráis inniúla a chur i mbaol;

- f) bhí sé i dteideal tuairisciú a dhéanamh go díreach trí na bealaí tuairiscithe seachtracha d'údarás inniúil de bhua dhlí an Aontais.
3. Beidh duine a thuairiscíonn do chomhlachtaí, oifigí nó gníomhaireachtaí ábhartha de chuid an Aontais maidir le sáruithe a thagann faoi raon feidhme na Treorach seo incháilithe le haghaidh cosanta mar a leagtar amach sa Treoir seo faoi na coinníollacha céanna le duine a thuairiscigh go seachtrach de réir na gcoinníollacha a leagtar amach i mír 2.
4. Beidh duine a nochtann faisnéis go poiblí ar sháruithe a thagann faoi raon feidhme na Treorach seo incháilithe le haghaidh cosanta faoin Treoir seo sna cásanna a leanas:
- a) má thuairiscigh sé den chéad uair go himmheánach agus/nó go seachtrach i gcomhréir le Caibidil II agus Caibidil III agus mír 2 den Airteagal seo, ach níor glacadh aon ghníomhaíocht iomchuí mar fhreagra ar an tuairisc laistigh den chreat ama dá dtagraítear in Airteagal 6(2)(b) agus in Airteagal 9(1)(b); nó
- b) mura bhféadfaí a bheith ag súil leis, ar bhonn réasúnach, go mbainfeadh sé úsáid as bealaí tuairiscithe inmheánacha agus/nó seachtracha mar gheall ar gharchontúirt nó contúirt fhollasach do leas an phobail, nó mar gheall ar imthosca áirithe an cháis, nó i gcás a bhfuil baol ann go ndéanfaí damáiste dochúlaithe.

Airteagal 14

Toirmeasc ar fhrithbheart i gcoinne daoine tuairiscithe

Déanfaidh na Ballstáit na bearta is gá chun gach cineál frithbhirt a thoirmeasc, bíodh sé ina fhrithbheart díreach nó indíreach, i gcoinne daoine tuairiscithe a chomhlíonann na coinníollacha a leagtar amach in Airteagal 13, lena n-áirítear go háirithe na cineálacha frithbhirt a leanas:

- a) fionraí, leagan as, dífhostú nó bearta comhionanna;
- b) ísliú céime, nó ardú céime a choimeád siar;
- c) dualgais a aistriú, suíomh áite oibre a athrú, laghdú ar phá, uaireanta oibre a athrú;
- d) oiliúint a choimeád siar;
- e) measúnú diúltach maidir le feidhmíocht nó teistiméireacht dhiúltach fostaíochta;
- f) aon araíonacht, iomardú nó pionós eile a fhorchur nó a riar, lena n-áirítear pionós airgeadais;
- g) comhéigean, imeaglú, ciapadh nó dúdhiúltú ag an ionad oibre;
- h) idirdhealú, míbhuntáiste nó cóir éagórach;
- i) mainneachtain conradh fostaíochta sealadach a aistriú ina cheann buan;
- j) mainneachtain an conradh fostaíochta sealadach a athnuachan nó é a fhoirceannadh go luath;
- k) damáiste, lena n-áirítear damáiste do chlú an duine, nó caillteanas airgeadais, lena n-áirítear caillteanas gnó agus caillteanas ioncaim;
- l) dúliostáil ar bhonn comhaontú neamhfhoirmiúil nó foirmiúil ar fud na hearnála nó an tionscail, a fhágann nach bhfaighidh an duine fostaíocht san earnáil nó sa tionscal amach anseo;

- m) foirceannadh luath nó cealú conartha le haghaidh earraí nó seirbhísí;
- n) ceadúnas nó cead a chealú.

Airteagal 15

Bearta chun daoine tuairiscithe a chosaint ó fhrithbheart

1. Glacfaidh na Ballstáit na bearta is gá chun cosaint daoine tuairiscithe a chomhlíonann na coinníollacha a leagtar amach in Airteagal 13 i gcoinne frithbhirt a áirithiú. Áireofar ar na bearta sin, go háirithe, na cinn a leagtar amach i míreanna 2 go 8.
2. Beidh faisnéis agus comhairle atá cuimsitheach agus neamhspleách inrochtana go héasca don phobal agus saor in aisce, maidir le nósanna imeachta agus leigheasanna atá ar fáil maidir le cosaint i gcoinne frithbhirt.
3. Beidh rochtain ag daoine tuairiscithe ar chúnamh éifeachtach ó údaráis inniúla roimh aon údarás iomchuí a bhfuil baint acu lena gcosaint i gcoinne frithbhirt, lena n-áirítear, i gcás ina bhforáiltear maidir leis faoin dlí náisiúnta, deimhniú go bhfuil siad incháilithe le haghaidh cosanta faoin Treoir seo.
4. Daoine a thuairiscíonn go seachtrach chuig údaráis inniúla nó a dhéanann nochtadh poiblí i gcomhréir leis an Treoir seo, ní mheasfar iad a bheith ag sárú aon sriain maidir le faisnéis a nochtadh arna fhorchur ag conradh nó ag aon fhoráil reachtaíochta, rialúcháin nó riaracháin, agus ní thabhoídís siad dliteanas de chineál ar bith maidir leis an nochtadh sin.
5. In imeachtaí breithiúnacha a bhaineann le díobháil a bhain don duine tuairiscithe, agus faoi réir don duine sin forais réasúnacha a sholáthar chun a chreidiúint go ndearnadh an díobháil mar fhrithbheart as an tuairisc a thabhairt nó as an nochtadh a dhéanamh, is faoin duine a rinne an frithbheart a bheidh sé a chruthú nach ndearnadh an díobháil mar thoradh ar an tuairisc ach go raibh sé bunaithe go heisiach ar fhorais a bhfuil údar cuí leo.
6. Beidh rochtain ag daoine tuairiscithe ar bhearta feabhais i gcoinne frithbhirt de réir mar is iomchuí, lena n-áirítear faoiseamh eatramhach go dtí go ndéanfar imeachtaí dlí a réiteach, i gcomhréir leis an gcreat náisiúnta.
7. De bhreis ar an díolúine ó bhearta, nósanna imeachta agus leigheasanna dá bhforáiltear i dTreoir (AE) 2016/943, in imeachtaí breithiúnacha, lena n-áirítear clúmhilleadh, sárú ar chóipcheart, sárú ar rúndacht nó iarratais ar chúiteamh bunaithe ar an dlí príobháideach, an dlí poiblí, nó dlí an tsaothair chomhchoitinn, beidh sé de cheart ag daoine tuairiscithe brath ar thuairisc arna tabhairt nó nochtadh arna dhéanamh i gcomhréir leis an Treoir seo chun dífhostú a lorg.
8. De bhreis ar chúnamh dlíthiúil a sholáthar do dhaoine tuairiscithe in imeachtaí coiriúla agus in imeachtaí sibhialta trasteorann i gcomhréir le Treoir (AE) 2016/1919 agus Treoir 2008/52/CE ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle⁶³, agus i gcomhréir leis an dlí náisiúnta, féadfaidh na Ballstáit foráil a dhéanamh maidir le bearta breise chun cúnamh dlíthiúil agus airgeadais agus tacaíocht a thabhairt do dhaoine tuairiscithe faoi chuimsiú imeachtaí dlíthiúla.

⁶³ Treoir 2008/52/CE ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle an 21 Bealtaine 2008 maidir le gnéithe áirithe den idirghabháil in ábhair shibhialta agus tráchtála (IO L 136, 24.5.2008, lch. 3).

Airteagal 16

Bearta chun daoine lena mbaineann a chosaint

1. Áiritheoidh na Ballstáit go mbeidh an ceart iomlán ag na daoine lena mbaineann leigheas éifeachtach a fháil agus triail chothrom a fháil chomh maith le toimhde na neamhchiontacht agus cearta cosanta, lena n-áirítear an ceart chun éisteacht a fháil agus an ceart chun rochtain a fháil ar a gcomhad, i gcomhréir le Cairt um Chearta Bunúsacha an Aontais Eorpaigh.
2. I gcás nach eol don phobal céannacht na ndaoine lena mbaineann, áiritheoidh údaráis inniúla go bhfuil a gcéannacht cosanta fad a bhíonn an t-imscrúdú ar siúl.
3. Beidh feidhm ag na nósanna imeachta a leagtar amach in Airteagal 9 agus in Airteagal 11 maidir le cosaint chéannacht na ndaoine lena mbaineann.

Airteagal 17

Pionóis

1. Déanfaidh na Ballstáit foráil maidir le pionóis éifeachtacha, chomhréireacha agus athchomhairleacha is infheidhme maidir le daoine nádúrtha nó dlítheanacha a dhéanann an méid a leanas:
 - a) a chuireann bac ar thuairisciú nó a dhéanann iarracht bac a chur ar thuairisciú;
 - b) a dhéanann bearta frithbhirt i gcoinne daoine tuairiscithe;
 - c) a thugann imeachtaí cráiteacha i gcoinne daoine tuairiscithe;
 - d) a sháraíonn an dualgas maidir le rúndacht céannachta daoine tuairiscithe.
2. Déanfaidh na Ballstáit foráil maidir le pionóis éifeachtacha, chomhréireacha agus athchomhairleacha is infheidhme maidir le daoine a dhéanann tuairiscí nó nochtadh mailíseach nó tarcaisneach, lena n-áirítear bearta chun daoine a d'fhulaing damáiste ó thuairiscí nó nochtadh mailíseach nó tarcaisneach a chúiteamh.

Airteagal 18

Próiseáil sonraí pearsanta

Déanfar aon phróiseáil sonraí pearsanta de bhun na Treorach seo, lena n-áirítear malartú nó tarchur sonraí pearsanta ag na húdaráis inniúla, i gcomhréir le Rialachán (AE) 2016/679 agus Treoir (AE) 2016/680. Aon mhalartú nó tarchur faisnéise a dhéanann údaráis inniúla ar leibhéal an Aontais, ba cheart é a dhéanamh i gcomhréir le Rialachán (CE) Uimh. 45/2001. Déanfar sonraí pearsanta nach bhfuil ábhartha maidir le cás áirithe a láimhseáil a scriosadh láithreach.

CAIBIDIL V

FORÁLACHA CRÍOCHNAITHEACHA

Airteagal 19

Cóir níos fabhraí

Féadfaidh na Ballstáit forálacha a thabhairt isteach nó a choinneáil atá níos fabhraí do chearta na ndaoine tuairiscithe seachas iad siúd atá leagtha amach sa Treoir seo, gan dochar d'Airteagal 16 agus d'Airteagal 17(2).

Airteagal 20

Trasuí

1. Déanfaidh na Ballstáit na forálacha reachtaíochta, rialúcháin nó riaracháin is gá chun an Treoir seo a chomhlíonadh a thabhairt i bhfeidhm faoin 15 Bealtaine 2021, ar a dhéanaí. Cuirfidh siad téacs na bhforálacha sin in iúl don Choimisiún láithreach.
2. Nuair a ghlacfaidh na Ballstáit na forálacha sin, beidh tagairt iontu don Treoir seo nó beidh tagairt den sórt sin ag gabháil leo tráth a bhfoilsithe oifigiúil. Is iad na Ballstáit a chinnfidh an tslí le tagairt den sórt sin a dhéanamh.

Airteagal 21

Tuairisciú, meastóireacht agus athbhreithniú

1. Cuirfidh na Ballstáit an fhaisnéis ábhartha uile ar fáil don Choimisiún maidir le cur chun feidhme agus cur i bhfeidhm na Treorach seo. Ar bhonn na faisnéise arna soláthar, déanfaidh an Coimisiún tuarascáil a chur faoi bhráid Pharlaimint na hEorpa agus na Comhairle faoin 15 Bealtaine 2023 maidir le cur chun feidhme agus cur i bhfeidhm na Treorach seo.
2. Gan dochar d'oibleagáidí tuairiscithe a leagtar síos i ngníomhartha dlí eile an Aontais, déanfaidh na Ballstáit, ar bhonn bliantúil, an staidreamh a leanas a thíolacadh don Choimisiún maidir leis na tuairiscí dá dtagraítear i gCaibidil III, má tá siad ar fáil ar leibhéal lárnach sa Bhallstát lena mbaineann:
 - a) líon na dtuairiscí a fuair na húdaráis inniúla;
 - b) líon na n-imscrúduithe agus na n-imeachtaí a tionscnaíodh de thoradh na dtuairiscí sin agus an toradh deiridh a d'eascair astu;
 - c) an damáiste airgeadais measta, má rinneadh amach é agus na suimeanna a aisghabhadh tar éis imscrúduithe agus imeachtaí a bhaineann leis na sáruithe a tuairiscíodh.

3. Déanfaidh an Coimisiún, faoin 15 Bealtaine 2027, agus an tuarascáil arna tíolacadh aige de bhun mhír 1 agus staidreamh na mBallstát a tíolacadh de bhun mhír 2 á gcur san áireamh, tuarascáil a chur faoi bhráid Pharlaimint na hEorpa agus na Comhairle ina ndéanfar measúnú ar thionchar an dlí náisiúnta lena ndéantar trasuí ar an Treoir seo. Déanfaidh an tuarascáil meastóireacht ar an mbealach a d'oibrigh an Treoir seo agus measfaidh sé an gá atá le bearta breise, lena n-áirítear, nuair is iomchuí, leasuithe d'fhonn raon feidhme na Treorach seo a leathnú chuig réimsí nó gníomhartha breise Aontais.

Airteagal 22

Teacht i bhfeidhm

Tiocfaidh an Treoir seo i bhfeidhm an fichiú lá tar éis lá a foilsithe in *Iris Oifigiúil an Aontais Eorpaigh*.

Airteagal 23

Seolaithe

Dírítear an Treoir seo chuig na Ballstáit.

Arna dhéanamh sa Bhruiséil,

*Thar ceann Parlaimint na hEorpa
An tUachtarán*

*Thar ceann na Comhairle
An tUachtarán*